

פרשה ג

- ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי, ר' יהושע אומר אמר הקב"ה למשה משה אין להם לישראל לא ליכע בלבד, ר' איצור אומר אמר הקב"ה למשה משה בני נתונים בצרה הים סוגר ושונא רודף ואתה עומד ומרבה בתפלה. מה תצעק לי שהיה אומר יש שעה לקצר ויש שעה להאריך, אל נא רפא נא לה (במרבר יב יג) הרי זה לקצר ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום (דברים ט יח) הרי זה להאריך, ר' מאיר אומר אם לאדם יחיד עשיתי לו ים יבשה שנאמר ויאמר אלהים יקוו המים (בראשית א ט) ולעדת קדושים או אני עושה להם את הים יבשה. מה תצעק לי דבר לי בני ישראל ויסעו ר' ישמעאל אומר מה תצעק אלי בזכות ירושלם אני אקרע להם את הים שני עורי עורי לבשי עוץ ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלם עיר הקדש כי לא יוסיף יבא כך עוד ערל וטמא (ישעיה נב א) ואומר עורי עורי לבשי עוז ורוע ה' עורי כימי קדם דורות עולמים הלא אתה היא המחצבת רהב מחוללת תנין הלא אתה היא המחרכת ים מי תהום רבה השמה מעמקי ים דרך לעבור גאולים (שם נא ט-י). ד"א בשביל הבטחה שהבטיחום אבותיהם אני אקרע לכם את הים שני והיה ורעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה (בראשית כח יד). ר' יהודה בן בתירה אומר אמר לו הקב"ה כבר עשיתי הבטחה שהבטחתי אברהם אביכם שני וישם את הים לחרבה: ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, ר' שמעון בן יוחאי אומר כבר חמה ולבנה מעידין בהם שקרעתי

(ג) אבל פרשה ד' אלף כמ ח' א נ' וגו' [אמר] ט
נ' לו | אמר וכו' [משה] אכמ ח' [משה] ט ח' | 2 בלבד | ד
ח' [אמר] ט ג' לו | אמר וכו' [משה] אכ ח' | [משה] טמ
ח' | 3 הים | כ והיה, אט והים | מפ טוער | מ ואתה מרבה |
אלף אכמ ח' | שהיה אומר | טמ ח' | אומר | ד ג' לו
הקב"ה למשה משה (ל ח') | 4 | להאריך...לקצר | זה | כ
שעה | 5 | כראשונה וגו' | כראשונה וכו' | יום | דכמ ח' |
ד ר' אליעזר, ש ר' | מ אומר אמר השם אם | 6 | אם | ד
ח' | לאדם | כ, לא, ד ג' הראשון שהוא וכן שמר הראשון
שהיה | לו | ט ח' | ים | מ המים, אדט ח' | ויאמר אלהים
מ ח' | טכ המים וגו' | 7 | לעדת | מ לאלו עדת קדושים |
להם | ד ח' | את | מ ח' | את הים | דט ח' | כ ליבשה | מה
וכו' ויסעו | ד ח', מ מה תצעק | א תצעק וגו' | דבר וכו' |
כ ח' | 8 | דאמר ר' ישמעאל אומר | ר' ישמעאל וכו'
שמו בע' חס' ש' | ב מ ח' | מה תצעק אלף אטכ ח' | אט
כ קורע | עורי וכו' ואומר ש' | אטכ ח' | 10 | עוז | ט ח',
כ עוד | כ ח' וגו' הלא אתה היא המחרכת הים וגו' | ט
שנות עולמים ואומר הלא אתה היא המחרכת וגו' דרך | א
קדם הלא היא המחרכת ים וגו' דרך וכו' | 12 | ד"א עושה
אני הבטחה שהבטיחום אבותיהם אני קורע וכו' | ט ד"א
עושה אני הם הבטחה שהבטחתי לאבותיהם שבוכותני |
13 ולק שהבטיחוני (ל שהבטחתי) אברהם אביכם אני | טב
קורע | א להם | לכס | ט ח' | כ כעפר וגו' | ופרצת וכו' | ט
ח', א וגו' | 14 | וקדמה | ד ג' רמו לו פרוץ את הים | אמר
לו הקב"ה | אטכ ח' | 15 | וכן שהבטחתי | אטכ | שהבטחתי את (א ח') אבותיהם (אט אבותיהם) שני | ל לאברהם | לחרבה | אטכ
' וגו' | ט בני | כ הלכו וגו' | 16 בתוך הים | א ח' | ט מעידה | בהם | אט ח', כ עליהן | שקרעתי וכו' הים | אטכ ח' |

(ג) 1 ר' יהושע וכו'. בפ"ו מביא בתחלה דברי ר' איצור ואח"כ דבר אל בני ישראל ויסעו ר' יהושע אומר וכו' יכן הוא בשמות רבה פ"כ ס"ח ושלל טוב דף קפ, אך שנשמט שם שם ר' יהושע אבל במכילתא דרשב"י הסדר כלפנינו: 3 שהיה וכו'. תפסתי בגירסת כ"מ, וכן הגיה באיפת צדק שהיה ר"א אומר אבל משמות רבה שם נראה כג' הדפוס אבל בפיו של הקב"ה לא שייך הראיה מתפלת משה ובפ"ו וש"ט נשמטו המלות שהיה אומר ובמכילתא דרשב"י ליתא מן שהיה אומר עד סה"ד ואחר העיון נראה דכל המאמר אינו שייך לכאן דלאו ענין משמיענו כאן מה שהיה ר"א רגיל לומר ובאמת אינו לא אשגרת לשון מלקמן מס' ויסע פרשה א וספרי במדבר צד קד וש"ג: 7 יבשה מכילתא דרשב"י, שמות רבה, שכל טוב: 8 בזכות ירושלם. מכיל דר"ש, שמות רבה שם, ובא"צ מוחק מלות מה תצעק אלי: 12 ד"א וכו'. שמות רבה שם רע"א בזכות יעקב וכן הוא מכילתא דרשב"י ולפי זה צריך להיות בשביל הבטחה שהבטחתי את יעקב אביהם וכו', וכן מגיה בא"א. ועיין בראשית רבה פ"ט ס"ה, ילקוט יוצא ר' קב ומיכה תקנא. והמלות רמו לו פרוץ וכו' ד"ס פירוש מגילת הספר: 15 וישם וכו'. אינו מובן, ופירש במ"ס ססמך על וישם עצי עולה כעין שדרש ר' בניה בסמוך. ובש"י פירש דריב"ב ק"ל היאן יסעו והים הולך וסוער ומתריץ דאמר הקב"ה כבר עשיתי הבטחתי שהבטחתי ל־אברהם בברית בין הבתרים כדרש לקמן מס' דבחרש פ"ט ומביא ראיה מדכתיב וישם את הים לחרבה ויבקעו המים ויתור דברים כאן וע"כ דה"ק דשם אותם לחרבה אחר שנבקעו כבר קודם תפלת משה ומלות ובני ישראל וכו' מוחק. וכעין זה פירש בבב"מ, ובמ"ע פירש דדורש מדכתיב ויבקעו המים אח"כ משמע דכבר

להם את הים שני כי בה אמר ה' נותן שמש לאור יומם חוקות ירח וכוכבים לאור לילה
 רוגע הים ויהמו גליו ה' צבאות שמו (ירמיה לא לד). ר' בנאה אומר בזכות מצוה
 שעשה אביהם אברהם אני אקרע להם את הים שני ויבקע עצי עולה (בראשית כב ג)
 וכתוב ויבקעו המים. שמעון התימני אומר בזכות המילה אני אקרע להם את הים שני אם לא
 כריתי יומם חוקות שמים וארץ לא שמת (ירמיה לג כה) אמרת צא וראה אי זו היא
 ברית שהיא נוהגת ביום ובלילה הוי אומר זו מילה. ר' אבטולס הוקן אומר משל למה
 הדבר דומה לאדם שבצע על בנו וטורדו מביתו נכנס אוהבו לבקש הימני ולהחזירו
 לביתו אמר לו כלום אתה מבקש ממני אלא מפני בני ככר נתרצתי לבני כך אמר לו
 המקום מה תצעק אלי ככר אני מרוצה עליהם. ד"א אמש היית אומר ומאו באתי אל
 פרעה <לדבר בשמך הרע לעם הזה> (שמות ה כג) ועכשיו אתה עומד ומרבה
 בתפלה זה תצעק אלי. ד"א רבי אומר דבר אל בני ישראל ויסעו ויסעו דברים שהיו
 דוברים מלבן אמש היו אומרים המבלי אין קברים במצרים ועכשיו אתה עומד ומרבה
 בתפלה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו ויסעו דברים מלבן. וחכמים אומרים
 למצן שמו עשה עמהם שני למצני למעני אעשה וגו' (ישעיה מח יא) וכתוב בוקע מים
 מפניהם (שם סג יב) מפני מה לעשות לו שם עולם. רבי אומר כדי היא האמנה שהאמינו
 כי שאקרע להם את הים שני וישובו ויחנו לפני פי החירות. ר' אלעזר בן עזריה אומר
 בזכות אברהם אביהם אני קורע להם את הים שני כי זכר את דבר קדשו את אברהם
 עבדו וכתוב ויציא עמו בששון ברנה את בחיריו (תהלים קה מב-מג). ר' אלעזר בן
 יהודה איש ברתותא אומר בזכות השבטים אני קורע להם את הים שני נקבת במטיו

מקורם שם אותם להרבה וכן דורש מדכתיב ביבשה בתוך הים
 ולא בתוך הים ביבשה כפס' כב משמע שהיה יבשה מכבר ועפ"ז
 צ"ל וכתוב ובני וכו' ובא"צ מוחק כל המאמר עד להרבה:
 2 ר' בנאה וכו'. בראשית רבה פ"ג ה"ח, שמות רבה פ"ב כ"א
 ס"ח, קהלת רבה פ"י פסוק ט, ילקוט וירא ר' ציו. ובא"צ
 מוחק המאמר דר' בנאה וגורס במקומו מאמרו של ריה"ג
 מסוף הפרשה ובמכילתא דרשב"י נשנו שניהם זה אצל זה:
 4 בזכות המילה וכו'. ילקוט ירמיה ר' שכא: 11 ד"א רבי
 אומר. אפשר דשתי גוססאות הן, ועכ"פ המלות מה תצעק אי
 צריכין להיות אחר ר"א: 12 אמש וכו'. כתב במאיר עין
 דאשגית לישנא הוא וראוי להיות שהם אומרים וכו' אבל
 א"כ הוא צריך למחוק ג"כ ועכשיו ארדה וכו' ובמכילתא
 דרשב"י הוא כלפנינו, ובש"י פירש דאמש כאן הפירוש
 ברמשא: 13 מלבן עיין כל זה שמ"ר שם: 15 רבי אומר
 וכו'. שמ"ר שם:

1 כי אטכ ח' | כ שמש וגו' | ט יומם וגו' רוגע | א יומם וגו'
 2 אמ ר' בניה | 3 אביהם | ד ח' | אכ אברהם אביהם | אטכמ
 קורע | ק את עצי העולה | 4 טוכאנאמר | כ מילה | אטכמ קורע |
 להם | ד ח' | כ שני כה אמר ה' | אם | 5 חוקות וכו' | אמ ח'
 טכ וגו' | אמרת | מ ח' | צא וראה | ד ח' | היא | טמ ח' |
 6 שהיא נוהגת | מ ח' | אטמ אין אתה מוצא אלא מילה |
 כ אומר מצות מילה | ר' אבטולס | כ"ה ט ומכ"י דרשב"י,
 א אבטולס, דכ"ש ר' אבטולס, מ אבטולס, רבה: ר' אבטולס |
 הוקן | ט ח' | אט משלו משל | 7 אטכמ לאחד | אטמ
 וטרפו | מביתו | אטכמ ח' | א איפרופו, ט אפיטרופו, מ
 פדגוגו | וק לבקשו | הימנו | ט עלי | ולהחזירו לביתו | א
 טכמ ח' | 8 ט ליה | כ מבקש הימנו אלא בני | אלא | א
 לא | כ הרציני לבני | ט נתרציתי עמו כך | כ וכו' | מ מה

תצעק ד"א וכו' | אטכ אמר הקב"ה למשה | 9 כ תצעק לא מפני בני ככר נתרציתי לבני | א תצעק לא מפני נתרציתי לבם
 דבר אל בני יש' ויסעו | ט ככר נתרציתי להם דבר אל בני יש' ויסעו | ד"א | ד רבה ומכרשב"י: רבי אומר | ד"א וכו' | אט
 ד"א (א ח') דבר אל בני יש' ויסעו אמש וכו', כ דבר אל בני יש' ויסעו ר' אומר אמש וכו' | א היתה | א מאז | 10 לדבר
 וכו' | ט ח', דכ וגו' | א בשמך וגו' ועכשיו | ט עכשיו | 11 בתפלה | ט ח' | מה וכו' אומר | מ ח' | אלא | א ח' | ד"א רבי
 אומר | ט ורבה: ח' | ד"א | אב ח' | ויסעו | א ח' | ט אמור להם שסיעו דברים מלבן אמש | יסיעו וכו' מלבן | מ ח' | א וישאו
 דברים מלבן אמש | כ יסעו דברים | שהיו | ט ח' | 12 במצרים | ד ח', כ וגו' | ט אתה מרבה | 13 מה וכו' מלבן | ט ח' | א
 תצעק וגו' וישאו דברים | מה תצעק אלי | מ ח' | דבר וכו' | ד וגו', כ ח' | כמ דברים יסיעו | א חכמים | 14 מ עמכם | וגו' |
 מ ח' | מ ואומר | אט מה ת"ל בוקע | 15 טכ לפניהם | מפני מה | מ ח', א ג' כד"מ | ר' מאיר | מ אמר | 16 מ לי | לפני וכו' | כ
 ח', ד וגו' | ב ר' איצור | מ אומר אמר המקום בזכות | 17 אביהם | כמ ח' | את כפ"מ | מ ח' | דכ | כ שם | את אברהם עבדו |
 ק ח' | וגו' | 18 וכתוב | אמ ח', ט ואומר | ברנה וכו' | אבמ ח', ד וגו' | וק ר' אלעזר | ט אמר ר' אלעזר בן עזריה איש
 כפר ביתר בזכות | בן יהודה | א ח' | מ בר' יהודה | 19 איש ברתותא | מ ח', אב איש כפר תותא | א תותא | איני | טמ ח' | טמ קרע

- ראש פרויו וגו' (חבקוק ג יד) מהו אומר לגזורים סוף לגזורים (תהלים קלו יג). שמעיה אומר כדי היא האמנה שהאמין כי אברהם אביהם שאקדע להם את הים <שני והאמין בה' ויחשבה לו צדקה (בראשית טו ו). אבטליון אומר כדי היא האמנה שהאמינו כי שאקדע להם את הים> שני ויאמן העם וישמעו וגו' (שמות ד לא). שמעון איש קטרון אומר בזכות עצמות של יוסף אני קורע להם את הים שני ויעזוב בגדו אצלה וינס החוצה (בראשית לט יב) וכתוב הים ראה וינס (תהלים קיד ג). ר' נתן אומר משום אבא יוסי המחזוי והלא כבר הכתבתי בתורתך בכל ביתי נאמן הוא (כמדבר יב ו) אתה ברשותי והים ברשותי ואני עשיתך עליו גובר. ר' חנניה בן חלניסי אומר והלא כבר הכתבתי אח לצרה יולד (משלי יו יז) אח אני לישראל בשעת צרתן אחים אלו ישראל שני למצן אחי ורעי וגו' (תהלים קכב ח). ר' שמעון בן יהודה אומר מה תצחק אי כבר צעקתם קדמה לצעקתך שני וייראו מאד ויצעקו בני ישראל א' ה'. ר' אחא אומר מה תצחק אלי בשבילך אני עושה אמר הקב"ה אלולי צעקתך כבר אבדתי אותם מן העולם <על עבודה זרה שביניהם שני ועבר בים צרה (זכריה י יא) ואין צרה אלא עבודה זרה שני והמסכה צרה בהתכנס (ישעיה כח כ) ואומר ואשה א' אחותה לא תקח לצרור (ויק' יח יח) ועל צעקתך אני משיב את חמתך> שני ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד כפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית (תהלים קיכג) לכך נאמר מה תצחק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו מפני צעקתך נוסעין. ר' אלעזר המודעי אומר מה תצחק אי על בני אני צריך צווי על בני ועל פועל ידי תצווני (ישעיה מה יא) והלא כבר מוכנים הם לפני מששת ימי בראשית שני אם ימושו החקים הלא מלפני נאם ה' גם זרע ישראל ישובו מהיות גוי לפני כל הימים (ירמיה לא לה). אחרים אומ' דבר גדול עשו ישראל כדי היא האמינה שהאמינו כי שאקדע להם את הים שלא אמרו למשה היאך אנו יוצאים למדבר ואין בידנו מחיה לדרך אלא האמינו והלכו אחרי משה עליהם מפורש בקבלה הלך וקראת באוני ירושלם לאמר זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי

1 ראש וכו' ט ח'. אב וגו' | וגו' מ ח' | מהו אומר | מ ואומר | 2 אומר אמר המקום | היא | מ ח' | בן אטמ ח'. כ בו | א אביהם אברהם | אביהם | ט ח' | המוסגר וק ח' | ל שני והאמין בה' וגו' שמעון וכו' | 3 ויחשבה וכו' | כמ ח' | היא | מ ח' | מ האמונה | כ שהאמין בו | 4 מ שני בקע ים ויעבירם | כ העם וגו' | וישמעו וגו' | אט ח' | שמעון וכו' וגו' ש' י' מ ח' | ילקוט המכירי תהלים קה: שמעיה איש כפר קטרון | 5 של אטמ ח' | ויעזוב בגדו אצלה | ט ח' | אצלה | במקרא: בידה | דב אצלה וגו' | 6 החוצה | א ח' | אט ואומר | ט ר' יונתן | 7 אטמ יוסף | כ כבר נאמר בכל בתורתך | אר ח' | 8 אתה ברשותי | ט ח' | והיכן | כ והו, ט הים | ט אני | אטמ גובר עליו | ל חנניא | ט והמכיר שם בן חנינאי, כ בן הלכיס, א בן חלכיס | 9 כבר | א ג' נאמר |

כ ומכ' כתבתי | 10 שני | וק ח' | וגו' | אטמ ח' | ט אמר | 11 אלי | אטמ ח' | ע קרמה צעקתם | וייראו מאד | ט ח' | מאד | מ ח' | בני וכו' | כמ ח' | ט אמר | 12 מה וכו' הקב"ה | אטמ ח' | כ אלמלא | 13 המוסגר רק ד | 15 כ להשמידם וגו' | 16 עמד וכו' | אטמ ח' | לכך וכו' נוסעין | אטמ ח' | 17 וק ר' אליעזר | כ המידע, וכן בשאר מקומות אבל לפעמים ג"כ מודעי | 18 אלי | אטמ ח' | בני | ד ג' יש | אר איני | צווי | טג ג' שני | 19 הם | ט ח' | לפני | מ ח' | ב האלה וגו' | נאם וכו' | מ ח' | נאם | וק אני | וק גם את ישראל לא ישובו | 20 א ישובו וגו' | וק מלפני | כל הימים | ט נאם ח' | מ אמר | דבר וכו' ישראל | אטמ ח' | 21 אטמ האמנה | מ ל | ל | ט אקדע | 22 ד במדבר שאין | מחיה | מ ג' לצאת | כ האמינו בו | מ והלכו להם | ל ועליהם | ט בקבלה ע"י ירמיהו הנביא | 23 אב ירושלם וגו' | לאמר | ל ג' וגו' | טמ לאמר וגו' | במקרא: לאמר כה אמר

1 מהו אומר. בא"א מגיה וכן הוא אומר: — לגזורים. צריך להשלים אל תקרי לגזורים אלא לגזורים כמו שהוא במכיל' דרשב"י. ושם הוא שמעון התימני שמביא ראיה זו לדבריו דבזכות מילה נקדע להם הים. ועיין מאמר על המכילתא דרשב"י ממו"ר ר' ישראל הלוי ז"ל צד לח הע"א. ואגדת בראשית הוצאת יעלינעק דף כו. מה ראה הים מילה וברח ולא נבקע אלא בזכות מילה שני לגזורים סוף לגזורים: 6 ראה וכו'. מכילתא דרשב"י. בראשית רבה פ"פ ס"ח ופ"פ ס"ח. תנחומא וישב ס"ט ונשא ס"ל. פריק דר' איצור פ"מב. שוחר טוב מוזמר קיד וילק המכירי שם. ילקוט וישב ר' קמו ונשא תשטו ותהלים תתע"ג. ועיין מה שכתב מו"ר ר' ישראל הלוי בהערה הנ"ל דסודרה הדרשוה יתור נכון במכילתא דרשב"י ולפי זה היה ראוי להיות המאמר דשמעון איש קטרון אחר ר"א בן יהודה איש ברתותא ואחריו שמעון התימני: 9 אחים אלו ישראל. בא"צ מוחק אלה המלות:

במדבר בארץ לא ורועה (שם ב ב) מה שכר נטלו על כך קדש ישראל לה' ראשית תבואתו כל אוכליו יאשמו רעה תבא עליהם נאם ה'. ר' יוסי הגלילי אומר כשנכנסו ישראל לים כבר הר המוריה נעקר ממקומו ומזבחו של יצחק הבנוי עליו ומערכתו הערוכה עליו ויצחק כאלו עקוד ונתון על המזבח ואברהם כאלו פשט ידו ולקח את המאכלת לשחוט את בנו שני וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו (בראשית כב י) אמר המקום למשה משה בני נתונים בצרה והים סוגר ושונא רודף ואתה עומד ומאריך בתפלה אמר לפניו ומה בידי לעשות אמר לו ואתה הרם את מטך ונטה את ירך על הים וגו' ואתה תהא מרומם ומשבח ונתון שיר ושבח והודאה וגדולה ותפארת והוד והלל למי שהמלחמות שלו.

פרשה ד

וְאֵתָהּ הָרִם אֶת מֹטֶךְ עֲשֶׂרָה נְסִים נַעֲשׂוּ לְיִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם. נִבְקַע הַיָּם וַנַּעֲשֶׂה כַּמִּין כִּיפָה שֶׁנִּי נִקְבַּת בַּמַּטְוִי רֹאשׁ פְּרוּזוֹ יִסְעֲרוּ לְהַפְיִצִי (חֲבִקוּק ג יד). נִחְלַק לִשְׁנַיִם עֶשֶׂר גִּזְרִים שֶׁנִּי וְנִטָּה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וּבִקְעָהוּ, נַעֲשֶׂה הַיָּם יִבְשֶׁה עֲנִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּיבֶשֶׁה, נַעֲשֶׂה כַּמִּין טִיט שֶׁנִּי דִּרְכַּת בַּיִם סוּסִיךְ חוֹמֵר מִיָּם רִכִּיב (שם טו), נַעֲשֶׂה פִּירוּרִין פִּירוּרִין שֶׁנִּי אֵתָהּ פּוֹרֶרֶת כְּעוֹךְ יָם (תְּהִלִּים עֵד יג), נַעֲשֶׂה סֹלְעִים סֹלְעִים שֶׁנֶּאֱמַר שִׁבְרַת רֹאשֵׁי תִנְיָנִים עַל הַמַּיִם, נַעֲשֶׂה גִזְרִים גִּזְרִים שֶׁנִּי לַגּוֹזֵר יָם סוֹף לַגּוֹזֵר יָם (שם קלו)

(ד) 11 נבקע וכו' במכילתא דרשב"י הם שני נסים נבקע הים שני ויבקעו המים ונעשה וכו', ועיין לקמן: 12 לשנים וכו'. עיין בח"ג וילק המכירי חבקוק, ולפי הג' שבפנים היה אפשר לומר דנחלפו הראיות והפסוק מחבקוק שייך לנס דנחלק לשנים עשר גזרים והכתוב ונטה את ירך שייך למעלה עיין 11 Winter u. Wünsche: Mechilta 1909, S. 9 A.1, אבל הנוסחאות משונות כאן הרבה מאד. ובש"ט דף קפ גורס לבסוף נעשה שנים עשר גזרים לשנים עשר שבטים שנא לגזור ים סוף לגזרים. וכן הוא בפ"ו ואינו מעתיק יותר רק כנגד שנים עשר שבטים נבקע המים שני לגזור ים סוף לגזרים. וכן פירא"ט פ"מ רבי אומר ביום שנקפאו וכו' ונעשו ים סוף שבילים. ובש"ט מזמור קלו נמשך אחר המכ' אבל במזמור קיד שונה הנסים באופן אחר. וכן אדר"ג נ"א פרק ג' ונ"ב פרק לה, ורש"י אבות פ"ה מ"ד, ומאירי ורשב"ץ שם ומן הלוח"ט. וכן אדר"ג נ"ב פ"ח משמע דהכתוב מן חבקוק שייך להנס דנעשו ככיפה. וכ"ה במדרש הלל ביה"מ ליעלינעק חזר ה דף צו. וברמב"ם בפ' המשנה לאבות כ"ה וחושב הבקעת המים להנס הראשון והנס השני שנעשו ככיפה כאשר הוא במכילתא דרשב"י והראיה שנעשו כקובה עד ששם דמות גג הוא מן הכתוב דחבקוק ומלת נקבת דייק דמשמע דנעשה נבק במים. והנס החמישי הוא לדעתו שנקב הים לדרכים רבים כמספר השבטים ולענין הקושיא דקשיב יותר מעשרה תריך בש"ט דנבקע ונחלק חזר הוא, ובמ"ע תריך דמספר עשרה לאו דוקא אלא ר"ל הרבה ובא"צ וב"י מוחק המאמר דנחלק ויותר נראה דנחלק לשנים וכו' והנס דנעשה גזרים גזרים הם בעקרון רק אחד ונכפל בטעות וצ"ל כאן או לקמן נחלק לשנים עשר גזרים שני לגזור ים וכו'. וא"כ אינם אלא עשרה אם נחשוב נבקע הים ונעשה כמין כיפה כאחא, אבל יותר נראה דהראיה מן ונטה את ירך שייך להנס הראשון וצ"ל נבקע הים שנא ונטה וכו' ולפ"ו עדיין הם יא וצ"ל דתרת"י מהנך דלקמן דדמיין להדדי חשיב להו כחדא. ואפשר דהא דנעשה יבשה לישראל וטיט למצרים אינו אלא אחד (ועיין גם כן בספר

ה' זכרתי | 1 ט על כן | ראשית וכו' | א ח' | כ וגו' | 2 במק': תבואתה | א תבוא' וגו' | ל יאשמו וגו' | במק': אליהם | ר' יוסי עד סה"ד | מ ח' | אומ' | א ח' | כשנכנסו וכו' | לים | אטכ"ה | 3 ט כבר היה הר | ממקומו | ק ח' | יצחק | א ג' מכיון | 4 עקוד | ד ג' עליו | אטכ על גבי מזבח | אט המזבח | טכ פושט | ט ולקח | 5 א | א | ט | שני וכו' | ב | ט | א | אכ ידו וגו' | 6 ב הקב"ה | כ בצרה גדולה | ט הים | כ הים סוער | 7 בחפלה | ט ג' שני מה תצעק | א' | כ ג' לפני | אמר לפניו | כ ח' | ט אמר משה | לפניו | א ג' משה | כ רבון של עולם ומה | ט לפני הקב"ה ומה עלי לעשות | ביד' | א עלי | ואתה | ד ח' | א אתה | 8 טכ מטך וגו' | ט ח' | אתה | א מטך תהא וכו' | תהא | ט ח' | אטכ מרומם ומפאר | ט ומתפאר | ומשבח | 9 והודאה | אטכ ח' | ויהוה | כ הודייה אט הודייה | כ שהמלחמה לו | ט שהמלחמה שלו.

(ד) 10 אב פרשה ה | 11 א אתה | א מטך וגו' | כ נעשה | כ על ים סוף | על הים | מ ח' | מ נקרע | ט נבקעו המים ונעשו | א המים | ד געשה | 12 חק כמן וכן בס' | ראש וכו' | טמ ח' | כ וגו' | א פרו' וגו' | לשנים עשר גזרים | ד וכן ילקוט המכירי תהלים עה: נחלק לי"ב, וכן תנחומא ס"י ונחלק לי"ב שבילים, אבל אטכמש שוה"ט קלו: לשנים | 13 שני' | ט ח' | אטכבן נטה | א ח' | מ ח' | מ נעשו | הים | א טכמ ח' | 14 א יבשה וגו' | כמין | אמ, ש"ג כמן | דרכת בים סוסיך | מ ח' | כ בים וגו' | אט חומר וגו' | 15 פירוין בפ' ב | דכ ח' | 16 שברת | ט ח' | על המים | כמ ח' |

היובל לכבוד מו"ר ר' ישראל הלוי ז"ל צד נח). ובכלל אין להעלות דבר ברור מתוך הנוסחאות ונראה דהיו אגדות מתחלפות לענין לא הנסים ובמכילתא שלנו מונה אותם לפי מקורים שונים וע"כ יעלה מספרם ליותר מעשרה: 14 טש וכו'. שמ"ר פ"כר ס"א

(ג) נעשה ערימות ערימות שני' וברוח אפיך נערמו מים. נעשו כמו נד שני' נצבו כמו נד נוולים. הוציא להם זיכרי מים מתוקים מתוך מלוחים שני' ויוצא נוולים מסלע ויורד כנהרות מים (שם עח טו). הקפא להם את הים משני חלקים ונעשה כמין בולום של זכוכית שני' קפאו תהומות בלב ים.

- 5 ויסע מלאך האלהים ההולך, ר' יהודה אומר הרי זה מקרא עשיר במקומות הרבה. משל למה הדבר דומה לאחר שהיה מהלך בדרך והיה מנהיג את בנו לפניו באו לסטים לשבותו מלפניו נטלו מלפניו ונתנו לאחריו בא הזאב ליטלו מאחוריו נטלו מאחוריו ונתנו מלפניו וזאבים מאחוריו נטלו ונתנו על זרועותיו התחיל הבן מצטער מפני החמה פרש עליו אביו בגדו רעב האכילו צמא השקהו. כך עשה הקב"ה שני' ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו ולא ידעו כי רפאתים (הושע יא ג). התחיל הבן מצטער מפני החמה פרש עליו בגדו שני' פרש ענן למסך ואש להאיר לילה (תהלים קה לט). הרעיב האכילו לחם שני' הנני ממסיר לבם לחם מן השמים (שמות טז ד). צמא השקהו מים שני' ויוצא נוולים מסלע (תהלים עח טו) ואין נוולים אלא מים חיים שני' מעין גנים באר מים חיים ונוולים וגו' (שה"ש ד טו) ואומר שתה מים מבורך ונוולים מתוך בארך (משלי ה טו). שאל ר' נתן את ר' שמעון בן יוחאי וימצאה מלאך ה' (בראשית טז ו) אתה מוצא מלאך ה' בכל מקום ויאמר לה מלאך ה' וירא מלאך ה' וכאן הוא אומר ויסע מלאך האלהים. אמר לו אין אלהים בכל מקום אלא דיין מגיד הכתוב שהיו ישראל נתונים בדין באותה שעה אם להנצל אם להאבד עם מצרים.

ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך. הענן אל ישראל והחשך אל מצרים מגיד הכתוב שהיו ישראל נתונים באורה ומצרים באפלה

1 מ נעשו | נעשו | אב נעשה | אבם כמין נד | 2 נוולים | כ מ ח' | אטמ יצאו להם | זיכרין רק א | מים רכ ח' | ו מתוקי | ויוצא וכו' מים | א ח' | ויוצא | מ ח' | וק ויצא | מסלע וכו' | מ ח' | ויורד וכו' | טב ח' | 3 אטמ קפא חים, כ חפה חים | ד לשני, וכ"ה בערוך ע' בלס | מ ונעשו, כ ונעש' | כמ כמין בולים | ול כמין | כלים, כמין כולוס | 4 בלב ים | אטמ ח' | 5 התולך | טבמ ח', א וגו' | ר"י אומר | מ ח' | עשיר | ט ח' | 6 אטמ משלו (א מושלו) משל | אטמ והיה בנו מהלך (אכ מנהיג) לפניו | ק מנהג | 7 מ ובאר | לשבותו וכו' לסטים בש' חס' | כ ח' | מלפניו בפ' א' | ט ח' | א מאחוריו | אטמ זאב | ליטול | אר ח' | מאחוריו | א ח' | נטלו וכו' מאחוריו בש' חס' | ט ח' | נטלו וכו' ובאר | מ ח' | נטלו | א ג' מלפניו | 8 א לפניו | באו | א | לסטים וכו' | מ זאב מאחוריו ולסטים מלפניו | ט זרועות | התחיל וכו' הקב"ה רק ד | 10 שני' | א ח' | א אנכי | כ לאפרים

וגו' | קחם וכו' | מ ח' | ד זרועותי | ולא וכו' | אט ח' | 11 כ פירש | ואש וכו' | אטמ ח' | 12 א אס רעב | מ כיון שרעב | כ רעב, ט גרעב | לחם | ד ח' | כ ג' וגו' | מן השמים | אטמ ח', כ וגו' | 13 ד הצמא | ט ויוצא | 14 טב גנים וגו' | ונוולים וגו' | מ ח' | ונוולים | אכ ח' | 15 ונוולים וכו' | טמ ח' | א ונוולים וגו' | כ את ר' נתן את ר' שמעון | 16 אטמ בכל מקום הוא אומר (מ מהו אומר) וימצאה | אתה וכו' בכל מקום | אטמ ח' | 17 וירא מלאך ה' | כ ח' | א ח' | אלו | מ וירא אלו מלאך | הוא | דמ ח' | ויסע | אטמ ח' | מ אלהים | 18 א | א ג' ריס | באותה שעה | מ ח' | א ועס | אכ לאבד, טמ ליאבד | 19 מ מצריים | 20 ישראל | מ ג' מגיד הכתוב שנתן אותם מחיצה בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל, א ג' בין מח' מצ' לבין מח' יש | כ ישראל וגו' | למ לישראל...למצרים | אטמ על...על | 21 ט המצריים | מגיד וכו' | ד ישראל באורה, כ

2 זיכרי וכו'. עיין בכורות גה. זכרותיה דירגא, ובמכילתא דרשב"י זכרון והוא גם כן משרש זה: 3 משני חלקים בא"צ מוחק ונמשך אחריו במ"ע ובבה"מ מפרש שנחלק לשני הצדדים; וכן פירש בש"י. ועוד צידד לומר דצ"ל ליב חלקים, ותמהני שנעלם מעיני כולם מה שדרשו לקמן מסכתא דשירה פרשה ו על הפסוק קפאו תהומות בלב ים: 5 מקרא עשיר וכו'. מה שחסר כאן מפורש במ"א שמכאן לא למדנו אלא ראשית המשל שנטלו מלפניו ונתנו לאחריו ותשלום המשל יוצא ממקומות אחרים, ש"י. ובמ"ס פירש דקאי על הא דאמר בתחלתה וז' הולך לפניו וכאן אומר ויסע מלאך האלהים וכמו כן מצינו בשאר מקומות שמדבר מהתגלות השם ואח"כ יבנה מלאך ה': 16 וימצאה וכו'. הגר"א מגיה בכל מקום אתה מוצא מלאך ה' וימצאה מלאך ה' ויאמר וכו' (סנהדרין). וכן הוא פ"ו וש"ט דף קפא: 18 להאבדו. עיין מכילתא דרשב"י ורש"י ורמב"ן ובראשית רבה פ"ל ס"ג ופסיקתא זוטרתי.

שנ' לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים (שמות י כג). וכן אתה מוצא לעתיד לבא הרי הוא אומר קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך ורח (ישעיה ס א) מפני מה כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יורח ה' וכבודו עליך יראה. ולא עוד אלא כל מי שהוא נתון באפלה רואה כל מי שהוא נתון באורה שהיו מצרים שרוים באפלה רואים את ישראל שהיו נתונים באורה אוכלים ושותים ושמחים והיו מזריקים בהם בחצים ובאבני בליסטרא והיה המלאך והענן מקבלן שנ' אל תירא אברהם אנכי מנן לך שכרך הרבה מאד (בראשית טו א) ואומר מגיני וקרן ישעי משגבי ומנוסי מושיעי מחמם תושיעני (ש"כ כב ג) ואומר מנן הוא לכל החוסים בו (שם לא): ולא קרב זה אל זה כל הלילה, מגיד הכתוב שהיה המצרי עומד ולא היה יכול לישב יושב ולא היה יכול לעמוד פורק ואינו יכול לטעון טוען ואינו יכול לפרוק מפני שהוא מש באפלה שנאמר וימש חשך. ד"א ולא קרב זה אל זה כל הלילה, לא קרב מחנה מצרים למחנה ישראל ולא מחנה ישראל למחנה מצרים.

ויט משה את ידו על הים, התחיל הים עומד כנגדו אמר לו משה בשם הקב"ה שיבקע ולא קבל עליו הראהו את המטה ולא קבל עליו. משל למה הדבר דומה למלך שהיו לו שתי ננות זו לפניו מזו מכר את הפנימית ובא הלוקח ליכנס ולא הניחו השומר אמר לו הלוקח לשומר בשם המלך ולא קבל עליו הראהו את המטבעת ולא קבל עליו עד שניהג הלוקח את המלך בעצמו ובא כיון שבא המלך התחיל השומר בורח אמר לו כל היום הייתי אומר לך בשם המלך ולא קבלת עליך ועכשיו מפני מה אתה בורח אמר לו לא מפניך אני בורח אלא מפני המלך, כך עמד משה על הים אמר לו משה בשם הקב"ה שיבקע ולא קבל עליו הראהו המטה ולא קבל עליו עד שנגלה הקב"ה עליו

1 שנ' וכו'. בא"צ מגיה כענין שנ' וכן מ"ע ומ"ס ונראה דצ"ל שנ' ולא קרב זה אל זה כל הלילה וכן במצרים לא ראו וכו' (או וכן במצרים הוא אומר לא ראו וכו') ועיין בח"ג ורש"י ותרגומים: 6 שנ' וכו'. בא"צ מגיה שנ' מגיני ומה שנכתב מחק ובמ"ע מגיה כענין שנ': 11 שהוא מש- מפני שהיה ממשש באפלה, מ"ע ועיין גירסת הילקוט ובמ"ס מרכיב שתי המלות וגורס שהואמש. ועיין שמות רבה פ"ד ס"א וס"ג: 14 ולא קבל. שמות רבה פ"ב ס"ו, פרקי דר' אליעזר פ"ב, שוה"ט מזמור קיד.

באורה | הכתוב | מ' | נתונין | ט' | מ' | מ ומצריים | 1 מ שנ' ולא קרב זה אל זה כל הלילה וכן | שנ' וכו' | ט וכן במצרים לא ראו וכו' | ולא וכו' | ט, | לב וגו' | א ולא קמו וגו' | 2 הרי הוא אומר | דטכ' | ה' | א מה | אטכ' אורך | א' | ג' וגו' | מפני מה וכו', מ אורך כי וכו' | 3 הנה | א' | ויערפל וכו' | מ' | אטכ' וגו' | 4 ולא | כ' | אלא | כל | ד' | מ' | אט' | ט' | ט רואה מה שהוא | אכ' ורואה את מין כל | ד' | נתון | ד' | ח', | כ' | נתון | אכ' באור | שהיו מצרים | ט מצרים שהיו | מ כשהיו המצריים | 5 כ המצריים | אט' כמ נתונין | אכ' ורואין | שהיו נתונין | ד' | שהיו | ט

ח', אכ' שהן | כ' | נתונין באור | טכ' ואוכלין | 6 מ מזריקים | כ' | מוריקים | טכ' חצים ואבני בליסטראות (טכ' בלסטראות) | א בליסטראות, ל בלסטרא ויהי וכו' | אמ' ומלאך הענן | א' | והענן | מקבל, ד' והיה הענן והמלאך מגין עליהם שנ', ט והענן מקבלן מהן | כ' | מקבלי | 7 וק אברהם | כ' | אברהם וגו' | שכרך וכו' | טמ' | ח', | א' וגו' | ואומר | אטכ' | ח' | א' ישעי וגו' משגבי ומפלט לי ואומר | כ' | ישעי וגו' | משגבי וכו' | טמ' | ח' | 8 ואומר | מ' | ח' | 9 ולא וכו' | ד"א | מ' | ח' | כל הלילה | כ' | ח' | אט' מצרי | אטכ' ואינו יכול, וכן בס' | 10 ד' אינו וכן בס' | א פרוק | א טעון | ח' | מפני שהיה ממשות באפלה | 11 ט' | לא | כל הלילה | ח' | הלילה לא קרב | א' | ח' | לא קרב | ט' | ד' | ולא | 12 אכ' אצל מחנה, ט אל מחנה | מ ומחנה ישראל | אטכ' אצל מחנה | 13 על הים | כ' | כ' | עומדת | משה | אמ' | ח' | כ' | ואמר לו בשם הקדש | א' | ח' | 14 שיבקע | אטכ' | ח' | א' | ח' | ד' | אט' משלו | א' | מושלו | משל | אטכ' למלך בור' | 15 א' שהיו | מ' | ח' | חצרות | כ' | כ' | זה... | מזה | ד' | מכר הפנימי | א' | ח' | ט' | בא הלוקח להכניס בתוכו | ליכנס | דב' | ג' | לכן הפנימי | מ' | השומר ליכנס | 16 הלוקח לשומר | אטכ' | ח' | ח' | עליו | א' | ח' | א' | הראה לו את הטבע' | א' | ח' | כ' | טבעת המלך | 17 ט' שנהג | הלוקח | אטכ' | ח' | א' | ח' | בעצמו | אטכ' | ח' | א' | ח' | ח' | שנהג | א' | שניהג | המלך ובא | אט' | לבירו | 18 היום | כ' | ח' | בשם המלך | מ' | ח' | עליו | ד' | ח' | מ' | עכשיו | ט' | למה | אמר | וכו' | בורח | א' | ח' | 19 אטכ' בא משה ועמד | ט' | ואמר | לו' | ח' | ט' | משה | אטכ' | ח' | א' | ח' | בשם הקדש | 20 שיבקע | אטכ' | ח' | א' | ח' | הראה | א' | ג' | לו' | אכ' את המטה | אטכ' שנגלה עליו הקב"ה בכבודו | ק' | הב"ה |

- בכבודו וכיון שנגלה הקב"ה בכבודו ובגבורתו ההחיל הים בורח שני הים ראה וינס (תהלים קיד ג) אמר לו משה כל היום הייתי אומר לך בשם הקב"ה ולא קבלת עליך עכשיו מפני מה אתה בורח מה לך הים כי תנוס, אמר לו לא מפניך בן עמרם אני בורח אלא מפני אדון חולי ארץ מלפני אלהי יעקב ההופכי הצור אגם מים חלמיש למעינו מים: ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה, בעזה שברוחות 6 ואי זו זו רוח קדים וכן אתה מוצא שלא נפרע המקום מאנשי דור המבול ומאנשי סדום אלא ברוח קדים עזה שני מנשמת אלוה יאבדו ומרוח אפו יכלו (איוב ד ט) מנשמת אלוה יאבדו זה דור המבול ומרוח אפו יאכלו אלו אנשי סדום, וכן אתה מוצא באנשי מגדל שלא נפרע המקום מהם אלא ברוח קדים שנא' ומשם הפיצם ה' על פני כל הארץ (בראשית יא ט) ואין הפצה אלא רוח קדים שני ברוח קדים אפיצם (ירמיה 10 יח יז), וכן אתה מוצא במצרים <שלא נפרע מהם המקום לא ברוח קדים> שנא' וה' ניהג רוח קדים בארץ (שמות ייג), וכן אתה מוצא שלא נפרע הקב"ה מעשרת השבטים אלא ברוח קדים שנא' כי הוא בין אחים יפריא יבא קדים רוח ה' ממדבר עולה ויבש מקורו ויחרב מעיינו הוא ישמה אוצר כל כלי חמדה (חושע יג טו), וכן אתה מוצא בעשרת השבטים שלא נפרע המקום מהם אלא ברוח קדים שנא' ברוח קדים אפיצם, 15 וכן את מוצא בצור שלא נפרע מהם הב"ה לא ברוח קדים שני רוח הקדים שברך בלב ימים (יחזקאל כו כו), וכן את מוצא שאין הקב"ה עתיד ליפרע ממלכות העליוה אלא ברוח קדים שני ברוח קדים תשבר וגו' (תהלים מח ח), וכן את מוצא שאין הקב"ה עתיד ליפרע מן הרשעים בניהגם לא ברוח קדים שני כי ערוך מאתמול תפתה גם היא למלך הוכן העמיק הרחיב מדורתה אש ועצים הרבה נשמת ה' כנחל גפרית בוערה בה 20 (ישעיה ל לג) ואומר הגה ברוחו הקשה ביום קדים (שם וכו ח) אף כאן אתה אומר

5 בעזה וכו'. ספרי דברים פס' שו ד"ה כשעירים עלי דשא גיטין לא, בבא בתרא כה, ורש"י ורא"ם: 15 בעשרת השבטים. צ"ל בשבט יהודה ובנימין, ועיין ר' בחיי בפרשה בא פ"י ג:

1 וכיון וכו' ובגבורות אמ ח' ט' כיון שנגלה עליו הקב"ה |
כ הק' בגבורותו ובכבודו | ובגבורתו ט ח' | 2 משה טב
ח' | היום | כ ח' | בשם המלך | טב הב"ה | א הק' | מ
עליך מה לך עתה שאתה בורח | 3 אטכ ועכשיו מה לך

הים כי תנוס אמר לו וכו' | מה וכו' תנוס | מ ח' | ק לו משה לא | כ לא מפניך משה לא מפניך בן עמרם | א מלפניך |
אני בורח | רק ד | בורח | ק ג' ולא מפני בן עמרם | 4 מ אלא מלפני אלוה יעקב שני' מה לך הים כי תנוס ויולך וכו' | מלפני
בפי' א | וכן מפני | מלפני וכו' | טב ח', א וגו' | 5 כמ קדים (מ ח') וגו' | בעזה | כל הלילה | ט ח', א וגו' | 6 זו בפי' ג | מ
ח' | כמ הקב"ה | מאנשי וכו' | סדום | מ ח' | כ וילקוט ירמיה ר' ש מדור המבול, אט מדור של מבול | 7 עזה | אטכמ ח' |
מנשמת וכו' | יכלו | טמ ח' | אכ יאבדו וגו' מנשמת אלוה יאבדו זה | 8 ח' | ילק' ירמיה: אלו | אלן | ד זה, א ח' | 9 ט מאנשי |
ילק' ירמיה: המגדל | אטמ מהם המקום (מ הקב"ה) | כ הקדים | ילק' ירמיה: שני' ויפץ אותם ח' | א שני' ויפץ ח' אותם משם
ואין | מ משם | טב ח' וגו' (ט ח') ואין | מ ח' | ויפץ ח' אותם ואין | 10 מ הפיצה | מ ברוח | שני' | ט ח' | א שני' ומשם הפיצם
ח' וכן וכו' | במקרא: ברוח | ק אפיצם לפני אויב עורף ולא פנים אראם ביום אידם וכן וכו' | 11 במצרים וכו' | שני' | כ ח' | ט
במצריים | המוס' ד ח' | המקום | טמ ח' | 12 בארץ | טמ ח', כ וגו' | בארץ וגו' | וכן וכו' | שית' | מ ח' | וכן וכו' | כ"ה וילקוט
ירמיה, אבל ארכ וכן אתה מוצא בשבט יהודה ובנימין שלא נפרע המקום מהם (א מוצא שלא נפרע המק' משבט יהו' ובנימין)
כי אם (אכ אלא) ברוח, ט כאן וכן את מוצא הב"ה משבט יהודה ובנימין אלא ברוח קדים | 13 כ הקדים | אכ יפריא וגו' |
מדבר וכו' | ט ח' | 14 וכן וכו' אפיצם | ילק' ירמיה ח' | אטכ וכן את מוצא שלא נפרע הב"ה (א המק') מעשרת השבטים לא |
15 כ הקדים | כ קדים תשבר אניות תרשיש וכן את מוצא שאין הק' אפיצם לפני אויב וגו' | וכן את מוצא בצור | א שני' ברוח
קדים תשבר אניות תרשיש, ק אפיצם לפני אויב שהם נפוצים ומפורזים | 16 וכן וכו' | שני' | ח' | הב"ה | ד ח' | כ נפרע
המקום ממנה | ד ורוח קדים, ט ברוח קדים | א קדים שברון בלב ים | 17 א המקום, ט הב"ה, כ הק' | כ מן המלכות | אט
עליוה | 18 טב תשבר אניות תרשיש וכן | תשבר וגו' | א ח' | מ הקב"ה נפרע | אט המקום, כ הק' | 19 א מרשעים | בניהגם
מ ח', אט ג' לעתיד לבא | גם וכו' | בה | מ ח', אטכ וגו' | 21 ואומר | אט ח' | וכן הקדים | כמ ואן | אומר | טמ מוצא | א וכן את

ויוֹלֵךְ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֹזָה בַּעֲזָה שִׁבְרוּחֹת וְאִי זָו וְזוּרוֹ רוּחַ קָדִים: וַיִּשֶׁם אֶת הַיָּם לַחֲרֵבָה עֲשָׂא כַּמִּין חֲרֵבָה: וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם, כָּל מַיִם שִׁבְעוּלָם נִבְקְעוּ וּמִנֵּין אֶתָּה אֹמֵר אֶף הַמַּיִם שִׁבְבוּרוֹת וּשְׁבִישִׁיחִין וּשְׁבַמְעֵרוֹת וּשְׁבַכְרִי וּשְׁבַכּוּם וּשְׁבַצְלוּחִית וּשְׁבַחְבִּית נִבְקְעוּ שְׁנֵי וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם כֹּאן <וַיִּבְקַע הַיָּם אֵין כְּתִיב כֹּאן אֲלָא וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם מִלְמַד שְׁכָל הַמַּיִם שִׁבְעוּלָם נִבְקְעוּ> וּמִנֵּין אֶתָּה אֹמֵר אֶף הַמַּיִם הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים נִבְקְעוּ שְׁנֵי רֵאוּךְ מִיָּם אֱלֹהִים רֵאוּךְ מִיָּם יִחִילוּ אֶף יִרְגְּזוּ תַּהוּמוֹת (תָּלִים עֻז יו) רֵאוּךְ מִיָּם אִלּוּ מִיָּם שֶׁעֲבָרוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּחֱרָבוּ בְּדַבְרֵי הַקִּבְ"ה שְׁנֵי הַיָּם רָאָה וַיִּנֵּם רֵאוּךְ מִיָּם יִחִילוּ אֱלֹו הָעֲלִיוֹנִים אֶף יִרְגְּזוּ תַּהוּמוֹת אֱלֹו הַתַּחְתּוֹנִים וְכֵן הוּא אֹמֵר זֹרְמֵי מַיִם עֲבוֹת קוֹל נִתְּנוּ שִׁחְקִים אֱלֹו הָעֲלִיוֹנִים אֶף חֲצִצְיָךְ יִתְהַלְכִי אֱלֹו הַתַּחְתּוֹנִים (שֵׁם יח) <וַיִּכְתִּיב תַּהוֹם אֶל תַּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל צִינּוּרִיךְ (שֵׁם מִב ח)> וְאֹמֵר נָתַן תַּהוֹם קוֹלוֹ וְגו' (חֲבָקוּק ג י) וּכְשֶׁחֲזָרוּ לְמִקְוָם כָּל מַיִם שְׁהִיָּה בַּעֲוֹלָם חֲזָרוּ שְׁנֵי וַיִּשׁוּבוּ הַמַּיִם מִלְמַד שְׁכָל מַיִם שִׁבְעוּלָם חֲזָרוּ לַהֶם לְמִקְוָם.

פרשה ה

וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בִּיבִשָּׁה, ר' מַאִיר אָו' בִּלְשׁוֹן אַחַד וּרְיָהוּדָה אָו' בִּלְשׁוֹן אַחֵר. ר' מַאִיר אֹמֵר בִּלְשׁוֹן אַחַד כִּשְׁעֲמָדוֹ שְׁבַמְשִׁים עַל הַיָּם זֶה אֹמֵר אֲנִי יוֹרֵד תַּחֲלָה לִים וְזֶה אֹמֵר אֲנִי יוֹרֵד תַּחֲלָה לִים מִתּוֹךְ שְׁהִיָּה עוֹמְדִין וְצוּהִבִּין קַפֵּץ שְׁבַמְשִׁים שֶׁל בְּנִימִין וַיִּרֵד לִים תַּחֲלָה שְׁנֵי שֵׁם בְּנִימִין צַעִיר רוֹדֵם שְׁרִי יְהוּדָה רִגְמָתָם שְׁרִי וּבִלְשׁוֹן שְׁרִי נִפְתְּלִי צוּה אֶהֱיָךְ עוֹיֹךְ עֹזָה אֱלֹהִים זֶה פַּעֲלָתָ לָנוּ (שֵׁם סח כח) אֶל תַּקְרִי רוֹדֵם אֲלָא רֵד יָם הַתַּחֲלִילוֹ שְׁרִי יְהוּדָה מִרְגָּמִין אוֹתָם כֹּאכְנִים שְׁנֵי שְׁרִי יְהוּדָה רִגְמָתָם. מִשָּׁל לְמָה הִדְבֵּר דּוּמָה

2 כל וכו'. עיין מכילתא דרשב"י, שמות רבה פ"ב ס"ו, שוחר טוב מוזמור יח (דף עד), ילקוט תהלים ר' קסא, רש"י ורא"ש שמעתיק המכילתא בלשון שלפניו ושכל דף קפג 5 ומניין אתה וכו'. ש"ט שם.

(ה) 14 רמ"א וכו'. טוטה לוה, ובתוס' שם לוה ד"ה ויהי, פרקי דרבי אליעזר פ"ב, שוחר טוב מוזמור עז וקיד, שכל טוב דף קפג, פסיקתא זוטרתי.

אומר | 1 | ב' הים וגו' בעזה | עזה וכו' קדים | מ ח' | וזו בפ' | רק אב | ט הקדים | 2 | כ לחרבה וגו' עשאו | ט כמין חרבה עשאו | דמ עשאו | ד כמין | חרבה | דכ ג' שני | אטכמ המים | נבקעו | מ ח' | ד נחרבו | 3 | אף | דמ ח' | ב מים | א שבשיחין | כ ומעירות שבכר | ט ושככר | ושבכוס | מ ח' | א שבכר שבכוס שבצלוחית | ד ושבחבית ושבצלוחית | 4 | נבקעו | ד מנין | אט ת"ל | א ויבקע | המוסגר | ט כל המים שבעולם, א אינו אומ' כן | אטכמ | ויבקעו המים | כל המים שבעולם

נבקעו, ד והלא כבר נאמר וישם את הים לחרבה הא למדת שכל מים שבעולם נחרבו וכל מים שבעולם נבקעו | ויבקעו | מ ח' | מלמד | מ ח' | מ כל מים | 5 | נבקעו | מ ח' | אתה אומר | מ ח' | ב מים | ד העליונים שבשמים ושבחתוננים ושבחתונמות (ל שבתהומות) | ראוך וכו' וינס | א ח' | 6 | טמ אלהים (מ ב' ראוך מים) | יחילו אלו העליונים וכו' | ב אלהים ראוך וגו' אלו העליונים אף חצציר יתהלכו | א התחתונים וכן הוא אומר זורמו וכו' | 8 | מ אלו מים תחתונים | ט ואומר זורמו | אכ עבות וגו' קול | מ אלו מים העליונים | 9 | חצציר יתהלכו | ב ירגזו תהומות | התחתונים | א כפול: וכן הוא א' זורמו מים עבות וגו' קול נתנו שחקים אלו וכו' אשר חצציר התחתונים וכו' | וכת' וכו' וגו' | מ ח' | המוסגר | ד ח' | וכת' | אט ח' | אט קורא וגו' | 10 | לקול צינוריד | כ ח' | כ וכת' נתן | וגו' | טכ ח' | למקומם | אטכ ח' | 11 | אטכמ המים שבעולם | מ המים הים אין כתיב כאן אלא המים ללמדך | מלמד | אטכ ח' | אטכ כל המים | חזרין | א שבי | להם למקומם | ט ח'.

(ה) אב פרשה ו | 14 בתוך וכו' | דכ ח' | ביבשה | א ח' | מ ר' מאיר אומר כשעמדו וכו' | א אומרו | ק אחר וכן בכולן | א אחר | ט ר' יהודה | ור"י וכו' | אחד | א ח' | 15 | אטכ אומר כשעמדו | אטכמ אני ארד | תחלה לים | ט ח' | וכן בס' | לים | מ ח' | וכן בס' | 16 | וזה וכו' | לים | כ ח' | אטכ אני ארד | ט ומתוך שהן | מ ובעוד שהיו | וצוהבין | כ"ה גס | ש אבל דפ וצווחין, מ ומתווכחים | וצוהבין | א ח' | טמ שבט בנימן | 17 | לים | כ ח' | מ תחלה לים | שרי יהודה וכו' | לנן | אטכמ ח' | 18 | אב תקרא | 19 | באבנים | מ ח' | ב רגמתם וגו' | מ משלו משל, א מושלו משל |

- למלך בשר ודם שהיו לו שני בנים אחד גדול ואחד קטן נכנס לחדרו בלילה אמר לקטן העמידני עם הנץ החמה ואמר לגדול העמידני בשלש שעות ביום בא קטן להעמידו עם הנץ החמה ולא הניחו גדול אמר לו לא אמר לי אלא בשלש שעות ביום והקטן אומר לא אמר לי אלא עם הנץ החמה מתוך שהיו עומדין וצוהבין ננער אביהם אמר להם בני מ"מ שניכם לא כוונתם לא לכבודי אף אני לא אקפח שכרכם כך אמר 5 הקב"ה מה שכר יטלו בני בנימן שירדו לים תחלה שרת שכינה בחלקן שני בנימן ואב יטרף (בראשית מט כו) ואומר לבנימן אמר ירד ה' ישכן לבטח עליו וגו' (דברים לג יב). ומה שכר נטלו שבטו של יהודה שהיו רוגמין אותם. יהודה ובה למלכות שני שרי יהודה רגמתם ואין רגמה אלא מלכות שני באדין אמר בלשאצר והלבישו לדניאל ארגונה והמניכא דדהבה על צואריה והכריזו עלוהי די להו שליט תלתא במלכותא 10 (דניאל ה כט). שרי זבולון ושרי נפתלי. בא ולמד שכשם שעשה הקב"ה נסים לישראל על הים על ידי שבט יהודה ובנימן כך עשה להם לישראל נסים על ידי שרי זבולון ונפתלי בימי דבורה וברק שני ותשלח ותקרא לברק בן אבינועם מקדש נפתלי ותאמר איז הלא ציה ה' אלהי ישראל לך ומשכת בהר תבור ולקחת עמך עשרת אפים איש מבני זבולון ומבני נפתלי ואומר ומשכתי אליך אל נחל קישון את סיסרא שר צבא יבין 15 (שופטים ד ו-1) ואומר זבולון עם חרף נפשו למית ונפתלי על מרומי שדה (שם ה יח). ור' יהודה אימר בלשון אחר ויבאי בני ישראל בתוך הים כיון שעמדו שבטים על הים זה אומר אין אני יורד תחלה לים וזה אומר אין אני יורד תחלה לים שני סבכוני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל (הושע יב א) מתוך שהיו עומדין ונטולין עצה קפץ נחשון בן עמינדב ונפל לים עליו הכתיב אמר הושיעני אלהים כי באי מים עד נפש ואומר 20

1 בשר ודם] אב ח' | נכנס לחדרו בלילה] אטכמ ח' | וכן ליתא בתוספ' סוטה לו ד"ה והיו | כ לקטן אמר לו העמידני | 2 א שיעמידנו וכן בס' | ט שתעמידני וכן בס' | מ על גץ | אכמ אמר | ביום] ארטכ ח' | אטכמ הקטן | 3 אטכמ הגדול | אטמ ותוספ' שם עד שלש | ביום] אטכ ותוספ'

שם ח' | 4 ב ובקטן אומ' לו לא וכו' | אטכ ותוספ' אמר | ד אומר לו אמר לי עם | א עד הנץ | מ גץ | מ מתוך שהיו שניהם עומדים ומתווכחים | א וצוהבין | ד צוהבין | א ניצר | ט נעור | כ נגער | 5 מכל מקום] דמ ח' | מקום] ט ח' | מ נתכוונתם] כך וכו' הקב"ה] תוספ' ח' | כך וכו' | מ כך היה שבט יהודה ובנימן ומה שכר וכו' | אטכ כך מה שכר וכו' | 6 יטלו וכו' | אט נטל | א נטלו] שטו של בנימן | ב של שבטו של בנימן שירד תחלה | מ נטלו שבט בנימן | אט שיר | ל ששרתה | ט זכה ששרתה | מ שרתה | בחלקן] ט ג' של בנימן | מ שני ידיד ח' בנימן זאב | 7 יטרף] א ג' וגו' | כ יטרף וגו' וכת' לבנימן | ואומר וכו' וגו' | מ ח' | ט ולבנימן | אט ח' וגו' | עליו] ב ח' | וגו' ק ח' | 8 א מ מה | נטלו] טכ נטל, א ג' על כך | מ נטל יהודה | שהיו וכו' יהודה] אטכ ח' | יהודה וכת' ד זכו | למלכות] א ג' שני שרי יהודה זכה למלכות | 9 רגימה | וק למלכות | באדין וכו' | במקרא בשניים | אמר] ט ח' | ט בלשאצר | ב הלבישו | 10 א ארגונה וגו' שרי | והמניכא וכו' | טמ ח' | כ וגו' | שרי וכו' | ט ואומר ורגם החלץ ואנשי אומר שרי וכו' | אטכמ שרי נפתלי | בא] אטכמ ח' | אטכמ מלמד | מ כאן] אט שנעשו, מ שנעשה] הקב"ה] אטמ ח' | נסים ע"י שבט יהודה ובנימן על הים כך וכו' | 12 מ ועל בפ"א | כ כן] אט נעשו, טכ נעשה | להם] א ח' | ליש' טכמ ח' | כ נס | א נסים ליש' | שרי] ט ח' | אכמ שבט | 13 בימי ד ע"י | וברק] ד ח' | כמ אבינועם וגו' | מ ח' | ואומר ומשכתי אליך | א נפתלי וגו' ומשכתי אליך | ט אבינועם ומשכתי | ב במקרא וכן ל מבני נפתלי ומבני זבולון | 15 ב את נחל, וק נחל | מ קדרון | אב קישון וגו' | טמ סיסרא וגו' | ט ח' | ואומר | 16 א מה הוא אומר | ב נפשו וגו' | ט למות וגו' | למות וכו' | א ח' | ונפתלי וכו' | מ ח' | 17 ב ר' יהודה אומר לא כך היה מעשה אלא זה אומר אין אני ארד תחלה | אטמ ר' יהודה אומר כשעמרו ישראל | מ ח' | על הים מה וכו' | על הים] וק לים | 18 טמ איני יורד | א אומר אני ארד וזה אומר אני ארד שג' | מ ארד | תחלה לים] ט ח' | וכן בס' | טמ איני יורד | כ ארד | שני וכו' ייש' | מ ח' | כ בכחש אמ' אפרים וגו' | 19 אט אפרים וגו' | מ מתוך שהיו נטולין | ב עומדין וצוהבין ונטולין עצה | 20 כ עמינדב יורד תחלה לים ונפל לו לגלי ים עליו הוא אומר | אטמ ונפל לו | לגלי הים | מ ג' שני ויהודה עוד רדעם אל] ועליו | אט

6 מה שכר וכו'. במ"ס כתב דזה הוא תוספת התנא ומפני זה אין תימה על שפתר מלת רגמתם לשני פנים ולא אדע מה הועיל בזה והרי בתוספה עצמה משמע דפותר רגימתם לשני פנים: 20 עמינדב- בא"צ מוסיף ושבתו;

טבעתי כיון מצולה ואין מעמד באתי בממעקי מים ושבולת מים שטפתי ואומר אל
 תשטפני שבולת מים וא' תבלעני מצולה וא' תאמר עלי באר פיה (תלים סט ב-ג טז)
 מיד אמר המקום למשה ידידי טובע בים והים סוגר ושונא רודף ואתה עומד ומרבה
 בתפלה אמר לפניו רבונו של עולם ומה בידי לעשות אמר לו ואתה הרם את מטך
 ומה אמרו משה וישראל על הים ה' ימלוך וגו'. אמר המקום מי שהמליכני תחלה על
 הים אעשהו מלך על ישראל. כבר היה ר' טרפון וזקנים יושבין בצלו של שוכך של
 יבנה ונשאלה שאלה וזו לפנייהם ונמליהם נושאים נכאת וצרי ולוט ובראשית לו כה)
 להודיע זכותן של צדיקים כמה מסייעתן שאלו ירד הידיד האהוב הזה עם הערביים
 לא היו ממיתים אותו מריח הגמלים ומריח העטרן אלא זמן לו הקב"ה שקום מלאים
 בשמים וכל ריחנין טובים שלא ימות מריח הגמלים ומריח העטרן אמרו לו למדתנו
 רבינו שעל זכות יוסף היה אמרו לו למדנו רבינו השותה מים לצמאו כיצד הוא מברך
 אמר להם אומר אני בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שבראת חי העולמים אמרו
 לו למדתנו רבינו השותה מים לצמאו כיצד מברך אמרו לו למדנו רבינו באי זו זכות
 זכה יהודה למלכות אמר להם רבי טרפון אמרו אתם אמרו בזכות שאמר מה בצע
 כי נהרוג את אחינו (שם) שהצילו ממיתה אמר ל'הם דייה להצלה שתעמוד ותכפר
 על המכירה שנתן עצה למכרו ולא להשיבו אל אביו או בזכות שאמר ויכר יהודה
 ויאמר צדקה ממני וגו' (שם לח כו) אמר ל'הם דייה להודאה שהכפר על הביאה או
 בזכות מה בזכות שאמר ישב נא עבדך תחת הנער (שם מד לג) אמר להם מצינו בכל
 מקום שהערב משלם. אמרו לו רבי למדנו באי זו זכות זכה יהודה למלכות אמר להם
 כשעמדו שבטים על הים זה אומר איני יורד תחלה וזה אומר איני יורד תחלה שנאמר

5 ומה אמרו וכו'. בסוטה שם מסיים לפיכך זכה יהודה
 לעשות ממשלה בישראל שני היתה וכו'. כדאיתא לקמן
 ולפי הלשון שלפנינו צריך לפרש דיהודה גרם שיאמרו
 ישראל שירה וימליכו את השם ע"כ זכה למלכות: 6 כבר.
 תוספתא ברכות פ"ד הי"ד, בראשית רבה פ"ד: 11 השותה.
 וכו'. ברכות פ"ו מ"ח, בבלי מהו, ירושלמי ע"ד:

עליו) הוא אומר | ואומר | אטכ ח' | 1 מ מצולה ואל
 תשטפני | אטכ מצולה וגו' (אט ח') אל | 2 כ תשטפני
 וגו' | מים | במקרא ליתא | ואל תבלעני וכו' פיה | טמ ח',
 א וגו' | 3 מיד | מ ח' | אט באותה שעה אמר | כ באותה
 שעה היה עומד משה ומאריך בתפלה לפני הקב"ה אמר לו
 הקב"ה משה | אמר | א ג' לו | טמ הקב"ה | למשה | אמ
 ג' משה | ידידי | ג ט' אתם, כ ידידי | דכ טובעים, ט

משקעים, א משוקע | ט במים | והים וכו' | מ ואתה מרבה | כ ומאריך בתפלה לפני | 4 אטכ אמר לו משה (ט ח') ומה עלי לעשות |
 אכ מטך וגו' וכי מה אמרו ישראל | 5 ט אמרו ישראל | ומה וכו' למדנו רבינו בפ"ב ש"ג | מ ח' | אטכ ימלוך לעולם ועד |
 וגו' | ק ח' | א הק', ט הבה, כ הקב"ה | תחלה | אדכ ח' | 6 אטכ אעשנו ישראל | ד ג' וזה היה משה | ק בשוכך | טכ ביבנה | 7 א
 לפנייהם שאלה זו | א ולוט וגו' | 8 ט זכות | אטכ עד כמה היא מסייעתן | פ הוא מסייעתן | ד ירד | הוה | ק ח' | טכ ערביים |
 9 טק ממתים | ט גמלים | ד גמלים ועטרן | אלא וכו' | כ אמרו לו למדתנו רבינו אטכ | א יומן הק' שקום וכו' | א הק' | א
 מלאים כל טוב ובשמים שלא | 10 טכ וכל טוב | אמרו וכו' הית | אט ח' | 11 שעל וכו' לו | כ ח' | למדנו | ד ח' | אכ רבינו
 למדנו | כ באיזה צד יברך | 12 אומר | כ ח' | אומר אני | דט ח' | רבות | אכ ח' | על וכו' העולמים | אט ח' | ט אמר | 13 השותה
 וכו' רבנו | ט ח' | השותה וכו' מברך | אכ ח' | אמרו לו | ד ח' | א | ר' למדנו | מ באינו וכו' | מ נשאל לר' טרפון באיזה | מ
 באיזה | 14 א למלכות בזכות שאמר וכו' | ט אמר ליה | ר' טרפון | טכ ח' | ט אמר ליה בזכות | כ אמר לו |
 15 אכ נהרוג וגו' | ט אחינו וגו' | שהצילו ממיתה | אטכ ח' | אטכמ להצלה שתכפר | 16 שנתן וכו' אביו | אטכמח' |
 או | ט אמרו לו א"כ, דכ א"כ, מ אמרו | בזכות | א ח', ק ג' מה | טמ שאמר צדקה ממני | ק ויכירה | 17 ויאמר וכו' | ד ח', כ
 וגו' | וגו' | טמ ח' | להודאה | ט ח' | או | ט אמרו לו א"כ, דכ א"כ, מ אמרו | 18 בזכות מה | אטכמח' | בזכות | ט ח' | שאמר
 א ג' עתה, כ ג' ועתה | כ עבדך וגו' | אמ הנער וגו' | מצינו וכו' | מ ערב הוא וסופר לצאת אמרו לו | כ מצינו שהערב בכ"מ
 הוא משלם | 19 א שערב | ט משלם בכ"מ | רבי | מ ח' | באינו וכו' למלכות | מ ח' | אטכ באיזה | זכה וכו' למלכות | ט ח' | יהודה |
 ד ח' | כ להם בשביל שקפץ תחלה לים זכה יהודה למלכות שני היתה יהודה לקדשו וגו' אמר להם הק' מי שקידש וכו' | 20 ט
 מ כשעמדו ישראל | א כשעמדו | זה וכו' טרפון ש' ה בע' הס' | ט וכו' | אד אני | א ארד | תחלה | אמ ח' וכן בס' | אד
 אני | א ארד | מ שני ויהודה עוד רד עם אל ומתוך שהם נוטלים |

- מכבני בכחש אפרים וגו' (הושע יב א) מתוך שהיו נוטלין עצה אלו ואלו קפץ נחשון בן עמינדב ושבתו אחריו לתוך גלי הים לפיכך זכה למלכות שני בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז היתה יהודה לקדשו (תהלים קיד ב) לכך ישראל ממשלותיו אמר להם הקב"ה מי שקדש עמי על הים יבא וימשול על ישראל והודו לו הוקנים לרבי טרפון: והמים להם חומה, עשן כמין חומה >מימים ומשמאלם מימים זו תורה ומשמאלם זו תפילין ד"א <מימים זו מזוזה ומשמאלם זו תפילין.
- ויהי באשמרת הבקר, אתה מוצא שתפלות הצדיקים נשמעים בבקר, בקרו של אברהם מנין שני וישכם אברהם בבקר וגו' (בראשית כב ג), בקרו של יצחק מנין שני וילכו שניהם יחדו (שם ו), בקרו של יעקב מנין שני וישכם יעקב בבקר (שם כח יח), בקרו של משה מנין שני וישכם משה בבקר וגו' (שמות לד ד) בקרו של יהושע מנין שני וישכם יהושע בבקר ויסעו מהשמים (יהושע ג א), בקרו של שמואל מנין שני וישכם שמואל לקראת שאל בבקר (ש"א טו יב), בקרים של נביאים העתידים לעמוד מנין שני ה' בקר תשמע קולי בקר אערוך לך ואצפה (תהלים ה ד), בקרו של עולם הבא מנין שני חדשים לבקרים רבה אמונתך (איכה ג כג), וכן אתה מוצא שאין הקב"ה עתיד ליפרע מן הרשעים בגיהנם לעתיד לבא אלא לבקרים שני לבקרים אצמית כל רשעי ארץ להכרית מעיר ה' כל פועלי און (תהלים קא ח), אף ירושלם לעתיד לבא כל בקר ובקר דינה ויציא לאור שני ה' צדיק בקרבה לא יעשה עולה בבקר בבקר משפטו יתן לאור לא נעדר ולא יודע עול בושט (צפניה ג ה), ד"א ויהי באשמורת הבוקר זה האיר המזרח: וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן וגו' הקב"ה רופא הוא לכל באי העולם שני כי אני ה' רופאך ואומר רפאני ה' וארפא הושיעני ואושע (ירמיה יו יד) ואומר שובו בנים שובבים ארפא משוכותיכם (שם ג כב), בא וראה רפואתו של

5 מימים וכו', לקמן דף ק"ז: 7 אתה וכו', בא"צ ג' בזכות בקר של צדיקים נטבעים בבקר בוקר של וכו' ומוחק מלת מנין בכל המקומות על פי הילקוט, ועיין פסיקתא וזרתית ושכל טוב דף קפד: 15 בגיהנם. בא"צ מוחק: 18 ד"א. בא"צ מוחק: — זה וכו', בא"צ גורס עם עמוד השחר, ועיין ש"ט דף קפד: 21 בא וראה וכו', לקמן מס' דר"ט פ"א, תנחומא ס"כג וס"כד, וישב ס"ט, שמות רבה פ"כג ס"ג פ"כו ס"ב פ"ג ס"ג, ויקרא רבה פ"ח ס"ה, אגדת ראשית פ"ט, הילקוט ירמיה ר' שבי, פ"ז, ש"ט דף קפד.

1 א עומדין וגו' וטלין | אלו ואלו | אמ' ח' | 2 ושבתו אחריו | אמ' ח' | אמ' ונפל (א ג' ל) לגלי הים וכו"א בצאת וכו' | א ממז' וגו' היתה | מ ממצרים וגו' אמר להם המקום מן 3 א לקדשו וגו' אמר להם המקום | 4 מ את שמו, אב את שמי | מ בישראל | כ ישראל בשכר היית לקדשו וגו' הים ראה וינס והמים וכו' | והודו וכו' לר"ט | אמ' ח' | 5 חומה | ח' ג' וגו' | ט כמין חומה עשן | וק כמן | המוטגר דטב ח', א מימים ומשמאלם זו תפלה ד"א מימים ומשמאלם 6 אבך תפלה | 7 א הבקר וגו' ונאמר וילכו שניהם יחדיו בוקר של יעקב וכו' | אתה וכו' בבקר | מ ח' | טב שתפלתן של צדיקים נשמעין | 8 מנין | טמ ח' | וכן בבולן | וגו' | טכמך ח' | בקרו וכו' מהשמים | ט ז' | 9 יחדו | ד ג' ושניהם השכימו בבקרא | מ בבקר ויקח (מ ג' את האבן) וגו' | 10 מ בבקר ויעל על הר סיני | א בבקר ויעל וגו' | וגו' | כ ח' | מנין | א ח' | 11 א בבקר וישאו הכהנים וגו' | ויסעו מהשמים | כמ ח' | שני' ח' | ט ויקם שמואל לקרא לשאול | ט ויקם | 12 ט בוקר | של | א כמ בקרות (אב בוקרות) הנביאים העתידים להיות (אב לעמוד) אחריהם (כ ח') מנין (מ ח') שני' (אב תל') | ט שעתידין | כ תל' ח' | 13 בקר אערוך וכו' | טמ ח' | אב וגו' | אכמ בוקרות (מ בקרות) העולם הזה (אמ ח') | הבא | ד ח' | שני' א ח' | 14 כ לבקרים וגו' | רבה וכו' בושט ש' יח' ט ח' | רבה וכו' | א ח' | א המקום, כ חק, ק הב"ה | עתה | א ח' | א מרשעים | 15 לעתיד לבא | א ח' | כל וכו' | כ ח' | א אצמית וגו' ואומר ה' צדיק | מ ארץ ואומר ה' צדיק וכו' | 16 כ ואף | דינה | כ רנה | 17 כ יוצא | ק לאור בקר שני' | כ בקרבה וגו' ד"א | בבקר וכו' ד"א | מ ח' | א בבקר וגו' | 18 ד זה היה | זה | טבמ עס | ד עם הנץ החמה | כ העיר | כמ מזרח | 19 טב שני' וישקף | מחנה וכו' הקב"ה ש' כב | א ח' | כ מצרים וגו' | בעמוד וכו' | טמ ח' | טכמ הקב"ה (כ חק) קרוי רופא לכל | 20 טמ עולם | ואומר | טכמ ח', ק ואמר | כ וארפא וגו' | הרשיעני וכו' | ואומר | טמ ח' | 21 כ שובבים וגו' | טמ ארפא וגו' | כמ וראה שלא רפואו של חק' (מ הקב"ה) כרפואת ב"ר ב"ר במה

הקב"ה אינה כרפואת בשר ודם רפ"את בשר ודם במה שהוא מכה אינו מרפא אלא מכה באומל ומרפא ברטייה אבל הקב"ה אינו כן אלא במה שהוא מכה הוא מרפא וכשהכה את איוב לא הכהו אלא בסערה שני אשר בסערה ישופני והרבה פצעי חנם (איוב ט יז) כשרפאוהו לא רפאוהו אלא בסערה שני ויען ה' את איוב מן הסערה (שם לח א). וכשהגלה הקב"ה את ישראל לא הגלם אלא בעבים שני איכה יעיב באפו ה' 5 את בת ציון (איכה ב א) וכשהוא מכנסן אינו מכנסן אלא בעבים שני מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם (ישעיה ס ח). וכשפורן לא פורן לא כיונים שני ופלטו פליטיהם והיו אל ההרים כיוני הגאות כלם הימות איש בעונו (יחזקאל ז טז). וכשמחזירן אינו מחזירן אלא כיונים שני וכיונים אל ארובותיהם. וכשהוא מברך את ישראל אינו מברכן אלא בה'שקפה שני השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל (דברים כו טו). וכשנפרע ממצרים לא נפרע מהם אלא בהשקפה שני וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם וגו' שהיה עמוד ענן יורד ועושה אותו כטיט ועמוד אש מרתחו וטלפות סוסיו משתמטות הזכר מלמעלה והנקבה מלמטה שני אז הלמו עקבי סוס מדהרות דהרות אביריו (שופטים ה כב): ויהם את מחנה מצרים, הממן ערבבן נטל סגניות שלהם ולא היו יודעים מה הם עושין. ד"א ויהם את מחנה מצרים אין הממה אלא מגפה כענין שני והמם מחומה גדולה עד השמדם (דברים ז כג).

ויסר את אופן מרכבותיו וינהגהו. ר' יהודה אומר מחמת האש של מעלה נשרפו הגלגלים של מטה והיו מוטות ומרכבות רצות ונכנסות בעל כרחן שהיו טעונות כלי כסף וכלי זהב ואבנים טובות ומרגליות כדי שיטלו ישראל את הבוה. ר' נחמיה אומר מקיל רעם של מעלן נתוו צנורות מלמטן שני קול רעמך בנלגל האירו ברחקי תבל (תהלים עז יט) והיו מוטות ומרכבות רצות מעצמן ונכנסות בעל כרחן לשעבר היו הפרדות מושכות המרכבות ועכשו מרכבות מושכות את הפרדות: וינהגהו

11 וישקף וכו'. שוח"ט יח דף עב: 12 שהיה וכו'. תנחומא ס"ב, ועיין ת"י פ"כ: 13 הזכר וכו'. זכר כנוי לעצם שבתוך הטלפים ונקבה כנוי לטלפים, מדות סופרים ומראה מקום לבכורות מ"ד: 15 סגניות. מלה רומית signum, ועיין פסיקתא זוטרתי ושכל טוב דף קפה: 21 לשעבר תרגום ירושלמי:

ט וראה הוא ריפא את איוב בסערה הכהו שני אשר וכו' | 1 מרפא | כ' ג' בו | מ כשהכה | 2 כ' הק' | אלא במה | כ' ח' | אלא | מ' ח' | הוא | א' בה | הוא | מ' ח' | מ מרפאו | 3 א' אמ כשהכה | כ' לא מכהו | מ בשערה וכן בס' | אשר | כ' הן | והרבה וכו' | אטמ ח' | יושפני וגו' | 4 א' אמ וכשרפאוהו | כ' וכשריפאוהו לא ריפאוהו | ט ובסערה רפאוהו שני | כ' הסערה וגו' | הסערה | ד' ג' שענה אותו מן הסערה ורפאוהו | 5 מ

כשהגלה | וכשהגלה וכו' | ט ובעבים הגלה הקב"ה את יש' | הקב"ה | אכמ ח' | א יעיב וגו' | באפו וכו' | ט ח' | כ באפו וגו' | 6 את וכו' | מ ח' | ל כשהוא | וכשהוא וכו' | ט ובעבים גאלן מי אלה | מ מכניסן וכן בס' | תנחומא: כעבים | 7 וכיונים וכו' | טכמ ח', א וגו' | מ כשפורן | שני | מ ח' | 8 והיו וכו' | מ ח' | א כיוני וגו' | כולם וכו' | כ ח' | א וכשהוא מחזור, כ' וכשהוא מחזירן | 9 טכמ אין | א מחזירן | א כיונים | מ כשהוא | אינן | מ ח' | 10 אלא | מ ח' | כ בהשקפה | מן וכו' | מ ח' | א ממעון מן וגו' | כ קדשך וגו' | ט קדשך בהשקפה גאלנו ונפרע ממצרים שני | 11 מ וכשנפרע להם מן המצריים | אכ מן המצריים | כ אין נפרע | מהם | ד ח' | 12 אכמ מצרים וגו' | ויהם וגו' | ט ח' | ענן | וק ח', אטל הענן | מ והיה עמוד | 13 אטכמ האש | כ מרתחן | מ יורד ומרתחו | א משתבשות | הזכר וכו' מלמטה | טמ ח' | א מלמעלן...מלמטן | שני וכו' השמדם | ט ח' | 14 מדהרות וכו' | אכמ ח' | את וכו' מצרים | כמ ח' | 15 כ ונטל סגיונות | את וכו' | אכמ ח' | 16 מ מהומה | כענין | רק א | כ גדולה וגו' | עד השמדם | אכ ח' | 17 וינהגהו | טכמ ח', א ג' בכבוד | אט של מעלן...של מטן | 18 אטכ גלגלים | מוטות | מ ח' | כק מטות | מ המרכבות | אטכ על | שהיו | מ ח' | טעונות וכו' המרכבות ש' כב | א ח' | טכמ טעניות (ט טעונות) כסף וזהב אבנים | 19 ט ומרגליות דרך ארץ המרכבות רצות ונכנסות על כרחן שהיו טעונות כסף וזהב אבנים טובות ומרגליות | כדי וכו' כרחן ש' כא | ט ח' | מ בני ישראל | את | מ ח' | ר' נחמיה וכו' הפרדות ש' כב | מ ח' | 20 כ הרעם | כ מלמטה | כ לקול רעמך וגו' | במקרא וכן ל': בריקים | 21 ק מטות | מעצמן | כ ח' | כ על | לשעבר וכו' | ט דרך ארץ המרכבות נמשכות אחר הפרדים עכשיו | 22 כ הפירדות וכן בס' | כ את המרכבות | אכ עכשיו | ל המרכבות | ט הפרדים |

בכבודות, ר' יהודה אומר במדה שמדרו בה מדר להם דכתיב תכבד העבודה לכך נאמר וינהגו בכבודות: ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל, הרשעים והטפשים שבהם היו אומרים מפני דוויין וכסופים הללו אנו בורחין <אנוסה מפני ישראל> הפקחים שבהם היו אומרים אנוסה מפני ישראל: כי ה' נלחם להם במצרים, אמרו מי שעשה להם נסים במצרים הוא עושה להם נסים על הים. ר' יוסי אומר מנין אתה 5 אומר שבמכות שהיו לוקים אלו על הים כך היו אלו שבמצרים לוקין והיו רואין אלו לכוך נאמר ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי ה' נלחם להם במצרים ולא במצרים בלבד אלא בכל המצירין להם לישראל על פני כל הדורות שני ויך צריו אחר חרפת עולם נתן למו (תהלים עח סו) ואומר צרי ואויבי לי המה כשלו ונפלו (שם כז ב) ואומר כמעט אויביהם אכניע (שם פא טו) <ואומר עשרת בני המן וגו'> 10 ואומר לשבור אשור בארצי (ישעיה יד כה) ואומר וסרה קנאת אפרים וצוררי יהודה יכרתו אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים (שם יא כה) כד היא מדה מהלכת על פני כל הדורות שני ואת העצה היעוצה על כל הארץ וזאת היר הנטויה לכל הגוים מפני מה כי ה' צבאות יעץ ומי יפר וידו הנטויה מי ישיבנה (שם יד כו—כו) הא לא במצרים בלבד אלא בכל המצירין להם על פני כל הדורות לכך נאמר כי 15 ה' נלחם להם במצרים.

1 ט שאדם מודד | בה | כ | ח' | ט גה מודדין לו הם אמרו תכבד | מודד | אטכ מודדת | אכמ להם (א עליהם) להם הם אמרו תכבד העבודה ואף אתה מודדת (מ ואף כאן מודד) להם באותה המדה (מ מדה) לכך נאמר (אמ' ח' לכך נאמר) | ט העבודה ובאותה מדה מדר להם לכך | 2 נאמר וכו' אומרים ש' ד | ט ח' | מ ואמר | ויאמר | א' נ' משה | מפני ישראל | מ ח', כ וגו' | כ והטפסים שבהם אמרו | 3 כמ אמרו מפני | היו | א ח' | כ דיוורין ובסיפין | א וסכופין, ש וסחופין | מ אנו בורחים אנו מפני בני ישראל | המוסגר א

1 ר' יהודה פ"ז וש"ט דף קפה: — תכבד העבודה תחזומא שם, פ"ז: 3 וכסופים בא"צ מגיה וסחופים, וכן הוא בש"ט דף קפה, ובמ"ע צידד להגיה וכסופים, וא"צ. ולשון הש"ט הפקחין שבהם אמרו לא מפני ישראל אנו בורחין אלא מפני בורא עולם כי ה' וכו': 4 מי שעשה וכו', פ"ז וש"ט שם, ודורש נלחם מי שנלחם להם כבר, ש"י: 6 שבמכות. במכ' דרשב"י בשינוי: 7 ולא במצרים וכו', מכי' דרשב"י דורש מצרים כמו מצירין ואפשר דמכאן ועד סוף הוא כמו ד"א, ועיין ש"י.

ד ח' | מ והפקחים | 4 היו | א ח' | מ אמרו, ב שאמרו | אנוסה | מ ח' | א יש' וגו' אמרו | כ כי ה' וגו' אמרו | במצרים | ט ח' | 5 כ נס | פש נסים וגבורות | ד על הים נסים | ר"י עד סח"ד | מ ח' | כ ומנין | 6 ד במכות | ט שמכות | אטכ שהיו אלו שעל הים לוקים כך (א ח') | ט היו במצרים | רואין | כ מאי | אטכ, זה את זה | 7 לכך וכו' למון | ט ח' | ויאמר מצ' | א ח' | כ אנוסה וגו' ולא | 8 כ מכל | ו המצירין | כ להם לכל יש' | ליש' | א ח' | על וכו' | כ בכל הדורות, דמ לדורות | 9 כ אחר וגו' וכת' צרי וכו' | ואומר וכו' ונפלו | ד ח' | ט ואויבי לי ועל צרי אשיב ידי ואומר עשרת | א כשלו וגו' כמעט | 10 א אכניע ועל צריהם אשיב ידי | המוסגר ד ח' | וגו' | ט ח' | 11 בארצי | ט באפי, ד וגו' | אטכ קנאת אפרים וגו' (אט ח') כך היא | 13 כלן ד ח' | שג' | אטכ ח' | כלן ד ח' | אטכ הארץ וגו' (טכ ח') מפני מה | 14 לכל | במקרא: על כל | כי א ח' | אטכ יפר וגו' (טכ ח') היו וכו' | במקרא: ומי | 15 ט דכל, א ובל | כ כל | וק המצרים להם לדורות.

פרשה ו ויאמר ה' א' משה נטה את ירך על הים, אין הים עומד לנגדך ולא ישנה בדבורך; וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו. ויחזור עליהם הגלגל ויחזור עליהם ודונם שבמחשבה שחשבו מצרים לאבד את ישראל בה אני דן. הם חשבו לאבד את בני במים אף אני איני נפרע מהם אלא במים שני בור כרה ויחפרהו ויפול בשחת יפעל ואומר ישוב עמלו בראשו (תהלים ז טז-יז) ואומר כורה שחת בה יפול וגו' (משלי כו כז) ואומר חופר גומץ בו יפול ואומר מסיע אבנים יעצב בהן (קהלת י ח-ט) וכן שלמה המלך עליו השלום אימר מפרי פי איש תשבע בטנו וגמול אדם ישיב לו (משלי יח כ) וכן ישעי' הנביא עליו השלום אומר כעל גמולות כעל יסלם חמה לצריו גמול לאויביו לאיים גמול ישלם (ישעיה נט יח) ואומר ומדותי פעולתם וגו' (שם סה ז) וכן ירמיה הנביא אומר גדול העצה ורב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכו וכפרי מעלליו (ירמיה לב יט) וכן הוא אומר השמיצו על ככל רבים כל דורכי קשת חנו עליה סביב אל יהי לה פליטה שלמו לה כפעלה ככל אשר עשתה עשו לה כי אל ה' וזה ואל קדוש ישראל (שם נ כט) וכן יתרו אמר למשה עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים (שמות יח יא) מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר שנתגדל שמו בעולם שבדבר שחשבו מצרים לאבד את ישראל בו בדבר נפרע מהם שני כי בדבר אשר ודו עליהם.

ויט משה את ידו על הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו, אין איתנו אלא אלא תקפו שני איתן מושבך (כמדבר כד כא). ר' נתן אומר אין איתן אלא ישן וקשה

(ו) 1 אין הים וכו'. פ"ו וש"ט דף קפה: 2 יחזור וכו'. ר"ל גלגל החזור בעולם. ועיין שמות רבה פ"כב ס"א, פ"ז ש"ט שם. ודורש כן מדכתיב וישבו ולא כתיב ויבואו משמע להשיב גמולם בראשם, וז"ל. ובש"י פירש מדכתיב מים ולא כתיב ים משמע מים שחשבו לאבד בהם את ישראל וראשון בראה יותר ועיין ילקוט ירמיה ר' שט: 7 מפרי וכו'. במק' תבואת שפתיו ישבע בטנו וכו' ופסוק אחר במשלי יב יד מפרי פי איש ישבע טוב וגמול ידו אדם ישיב לו ונמערבו שני פסוקים, ועיין מכילתא דרשב"י: 14 ערה. עיין לקמן פירשה א' ושמות רבה פ"כב ס"א: 18 תקפו וכו'. פ"ו וש"ט דף קפה, והמפרשים פירשו לפי הגירסא הישנה דלת"ק הפירוש שיחזור לתקופה הראשון ומעמדו הטבעי ולר"ג הולך וסוער חוץ מן הרגיל בה"מ ומ"ס וש"י ובמ"פ דלת"ק הוא שם דבר וכן פירש ראב"ע ולר"ג הוא שם התואר ור"ל למקום הקשה שלו ולפי הגירסא שבפנים ההפך שם בת"ק ר' נתן מבורר, וקצת ראייה לגירסא זו מלשון הש"ס דף קפה שכתב ליושנו ולקראתו (?) ודומה לו גוי איתן הוא גוי מעולם הוא ות"ק דריש ליה לשון תוקף ודומה לו איתן מושבך בירח האתנים ע"כ. וכעין הפלוגתא שבין ת"ק ור"ג נמצאנו גם בסוטה מ"י דתיק שם סוכר דאיתן הוא קשה ומביא ראייה מן איתן מושבך וכו' ומן שמעו הרים וכו' ואחרים סבירא להו דאיתן הוא ישן ומביאים ראייה מן הפסוק שבירמיה גוי איתן הוא וכו' ומשם יוצא גם כן דאין חלוק בין לשון תוקף וקשה שהרי אותה הראיה בעצמה שהביא כאן להוכיח דאיתן לשון תוקף מביא שם לדעת הת"ק דהוא לשון קשה. ועיין פ"ו שופטים שם, סוטה פ"ט מ"ה ובפירוש הרמב"ם שם וירושלמי שם כג ע"ד ובספרי דברים פ' ר"י. ואעפ"כ לא נכחיד כי גם במכילתא דרשב"י הגירסא בדברי ר' נתן כמו בגוססא הישנה וכו' גם במדרש תנאים דברים כ"א ו' ולשון הת"ק שם אין איתן אלא בור שני שמעו הרים וכו' מוסדי ארץ ר' נתן אומר אין איתן אלא קשה שני איתן מושבך ואומר גוי איתן היא וראית הת"ק ממכיה גראה דהיא על פי מה שמתרגם יונתן שם הביאו הר"ק; שמעו אבהתא ית דינא דה' ועקריא יסודי

(ו) א פרשה ז [את] כמש"ח | נטה וכו' עומד | א ח' | ש שאין | מ כנגדם, אטכפש כנגדך | ולא וכו' בדבורך | א טכמ' ח' | 2 ל מדבורך | המים | ט ח' | מ המצרים | על וכו' פרשיו | טכמ' ח' | א רכבו וגו' | אט ויחזור | 3 ויחזור | ומק ויחזור, פש יחזור | ט ודנו | כמ את ודונם | מצרים | מ ח' | כ לאבד את בניי בה וכו' | ט אני אובדן | 4 אף אני | ד ח' | אט לא אפרע | כ אפרע | שני' | ט ח' | אכ ויחפרהו וגו' ואומר | 5 ויפול בשחת יפעל | מ ח' | ויפול וכו' ואומר | ט וכו' | יפעל | ד' | כן חופר גומץ בו יפול ופורץ גדר ישכנו נחש מסיע אבנים יעצב בהם ובוקע עצים יסכן בהם | כ בראשו | אטכב ג' וגו' | טכמ' בי | 6 וגו' | טכמ' ח' | כ נומץ וגו' | בו יפול | מ ח' | א יפול וגו' בפ' ב | ואומר בפ' ב | ט ח' | מ אבנים ואומ' מפרי | כ אבנים וגו' | א כהם וגו' | 7 המלך ע"ה | אטכ ח' | מ בטנו ואומ' כעל גמולות וכו' | ט ישבע נפשו וכן ישעיה אמר | כ איש וגו' יכן ישעיה אמר | א ישבע טוב וכן וכו' | 8 הנביא ע"ה | א ח' | כ גמולות וגו' | 9 חמה וכו' | אט ח' | חמה וכו' למשה ש' יד | מ ח' | א | פועלות | 10 וגו' | אט ראשונה | א ג' | 4 חקם | ק הנביא ירמיה | הנביא | אטכ ח' | ט אמר | כ העצה וגו' | אשר וכו' | ט ח' | א וגו' | 11 אטכ ואומר שלמו לה כפועלה | 13 ככל וכו' ישראל | אט ח' | כ כאשר עשתה וגו' | ואל | במקרא: אל | 14 ט אמר יתרו | א אר' | מ יאומר עתה | כ גדול וגו' | מכל האלהים | מ ח' | א וגו', ט י' כי בדבר אשר ודן | 15 אט שבמחשבה שחשבו | ק שחשב | 16 בדבר | מ ג' ההוא | מהם | ט ג' הקב"ה | כ ג' הק', א י' המקום | 17 ויט וכו' הים | ט ח' | על הים | מ ח' | כ הים וגו' | מ וישב את הים | א הים וגו' | לאיתנו | א ח' | 18 א

שני' הגני מביא עליכם גוי ממרחק בית ישראל נאם ה' גוי איתן הוא גוי מצולם הוא (ימיה ה טו): ומצרים נסים לקראתו. ללמדך שלכל צד שהיה מצרי נם היה הים רץ כנגדו. משל למה הדבר דומה ליונה שברחה מבן נץ ונכנסה לטרקלין של מלך פתח לה המלך חלון מורחית יצאת היונה והלכה לה נכנס בן נץ אחריה נעל המלך בפניו את כל החלונות התחיל המלך מורה בו בחצים כך כשעלה האחרון שבישראל 5 מן הים ירד האחרון שבמצרים לתוך הים התחילו מלאכי השרת לזרוק בהם חצים ואבני אלגביש אש וגופרית כענין שנאמר ונשפצתי אתו בדבר וברם וגו' אמטיר עליו ועל אנפיו ועל עמים רבים אשר אתו (יחזקאל לח כב): וינער ה' את מצרים, כאדם שמנער את הקדרה התחתין שלה עולה למעלה ועליון יורד למטה. ד"א וינער ה' את מצרים נתן להם כח נערות כדי לקבל את הפורענות. ד"א וינער ה' את מצרים מסרם 10 כאלו בידי מלאכים נערים כאלו בידי מלאכים אכזרים שני' ומלאך אכזרי ישלח בו (תהלים יז יא) ואומר תמות בנוער נפשם וגו' (איוב לו יד).

וישובו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים אף לפרעה דברי ר' יהודה שני' מרכבות פרעה וחילו וגו'. ר' נחמיה אומר חוץ מפרעה עליו הכתיב אומר ואולם בעבור זאת העמדתך (שמות ט טז). ויש אומרים באחרונה ירד פרעה וטבע שני' כי בא 15 סוס פרעה ברכבו ובפרשו בים וישב ה' עליהם את מי הים.

ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, והיו מלאכי השרת תמהים לומר בני אדם עובדי עבודה זרה מהלכין ביבשה בתוך הים ומנין שאף הים נתמלא עליהם חמה

מושיבך וגו' | אין איתן אלא ד איתן | ישן וקשה דט לשון קשה | 1 הגני וכי' ה' | רק ד | הוא | ט ח' | גוי מעולם הוא | אטמ ח' | כ וגו' | 2 אטכמ מלמך ושלכל צד | דטכמ שכל (מ לכל שכל) מקום (ד ג' ומקום) | ד שהיו מצרים גסים | מפ המצרי | כ היה היכירו(?) כנגדו | 3 ל כנגדו | מ לנגדו | א מושל משל | ט משלו משל | אטכ מפני (א ג' בן) הנץ | של מלך | ט ח' | 4 לה | ט ח' | כ החלון | אטמ יצאה | היונה | אטכמ ח' | ט נכנס הנץ, כ ונכנס בו הנץ | מ ונכנס | א הנץ | ט ונעל | 5 טכ בפניה | בפניו | וק אחריה, ל אחרי | את | א ח' | אטמ והתחיל | המלך | אטכמ ח' | אכ מורה (א מורק) בו את החצים | ט בה את החצים | מ חצים | טפ האחרון מישראל | כמ אחרון | 6 האחרון | כ"ה גס פש אבל ד ראשון | ט של מצרים | א לתוכו | טכמ בתוך | אט והתחילו | אט וזרקין | ט את החצים | כ בחצים ובאבני | 7 ל ואש | וגופרית וכי' את | ח' | וכענין | טמ ח' | ו אותו, ט אתם | כמ וברם וגו' (מ ח') וינער וכי' | ט ודם וגשם שוטף ואבני אלגביש וינער וכי' | 8 רבים | ל ח' | 9 א טמ שהוא מגער | שלה | אטכמ ח' | עולה | כמ ח' | וק עומד | ל למעל | אטמ והעליון | כ ושל מעלה יורד | ד"א וכי' הפורענות | ט ח' | את מצרים | כמ ח' | 10 מ ארת

מצרים | כמ ח' | 10 מ ר' נתן אומר נתן בהם | אטכ בהם | כח | א נעורת | ד"א עד סה"ד | מ ח' | את מצר' | כ ח' | ה' את מצרים | ט ח' | 11 כאלו בפי' א | ש ח' | כאלו...כאלו | ד ח' | א כילו...כילו | ט ביד | ט וכאלו | ד ויגיד | כ אכזרים | ד אשלח בן טש, אבל דכ בס | 12 ואמר | אט ח' | וגו' | ט ח' | 13 המים | ט ח' | ואת הפרשים | ד ח' | אכ וגו' | ט ואף | אכ אפילו | אטכמ פרעה | 14 וחילו וגו' | כמ ח' | וגו' | ט ח' | ט רב נתמן | הכתוב | אטכמ הוא | ואולם | ד ח' | 15 כ העמדתך וגו' | פרעה | אטכמ ח' | 16 ברכבו וכי' הים | ט ח' | אב וגו' | 17 ובני וכי' הים | ד ח' | כ הלכו וגו' | בתוך הים | מ ח' | א וגו' | מ היו | 18 ד עובדים | מהלכין | ד ג' בים | בתוך הים | ט ח' |

ארעא ולפנינו בתי' ליתא כן הרי אנו רואים דגם שם מביא דעת ר' נתן כמו שהיא לפי גירסת הדפוס ותרגום אונקלוס ויונתן כאן הוא כדעת הת"ק, ותרגום ירושלמי לאתריה, יש לפרשו כדעת ר' נתן וכפי הגירסא שבפנים, ועיין ר"ה יא. ואולי בשנית הפלוגתא מעקרא במ"א במקום שהובדל בין תוקף וקשה מביאר כמו לדוגמא בעגלה ערופה דשם לפי הלשון קשה הוא מקום צונמא שאין ראוי לזרעה ולפי הפירוש תוקף הוא נחל השוטף בתוקף: 2 ללמדך. פ"ז: 6 האחרון וכי'. שמות רבה פ"ב ס"ב, שוחר טוב מומזר יח דף עד, פסיקתא וזוטרת, שכל טוב דף קפה: 9 שמנער: 10 נערות. ש"ט דף קפ, וכן ת"י ועלים ה' ית מצראי: 11 נערים. בעלי כח, ועיין ש"ט דף קצ: 13 אף וכי'. לשון הפסיקתא וזוטרת וישובו וכי' לא נשאר בהם עד אחד אפילו אחד ויש אומרים פרעה נשאר, ובעין זה שכל טוב דף קפ. וכן בשוחר טוב מומזר קו על הפסוק ויכנס מים צריהם אחד מהם לא נותר. ועיין פרקי דר' אליעזר פ"מ: 17 ובני וכי'. לכאורה משמע דייק מן הכתוב וישב ה' וכי' מדחור וכופל שם ובני ישראל הלכו וכי', וכן פירש גש"י אבל ממכילתא דרשב"י משמע דמלתא באפי נפשח היא ודייק מן הכתוב שלפנינו מדכתיב ובני ישראל ולא כתיב וילכו בני ישראל ובעין זה דורש בלשון תימה מדהקדים

שני והמים להם חומה אל תקרי חומה אלא חמה ומי גרם להם לישראל להנצל מימינם ומשמאלם מימינם בזכות התורה שעתידין לקבל מימינם שנאמר מימינו אש דת למו ומשמאלם זו תפלה. ד"א מימינם ומשמאלם מימינם זו מזוזה שעתידין ישראל לעשות ומשמאלם זו תפילין. דרש פפוס לסכתי ברכבי פרעה (שה"ש א ט) רכב פרעה על סוס וזכר כביכול נגלה עליו הב"ה על סוס וזכר שנא' דרכת בים סוסיך וגו' (חבקוק נ טו) רכב פרעה על סוס נקבה כביכול נגלה עליו הקב"ה על סוס נקבה שני לסוסתי ברכבי פרעה אמר לו ר' עקיבא דיין פפוס אמר לו ומה אתה מקיים לסוסתי ברכבי פרעה אמר לו לססתי כתיב אמר הקדוש ברוך הוא כשם שששתי על המצרים לאבדם כך כמעט ששתי על ישראל לאבדם ומי גרם להם שינצלו מימינם ומשמאלם. דרש פפוס והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש (איוב כג יג) דן יחידי לכל באי העולם ואין מי ישיב על דבריו אמר לו ר' עקיבא דיין פפוס אמר רבי פפוס ומה אתה מקיים והוא באחד ומי ישיבנו אמר ליה אין להשיב על דברי מי ע"אמר והיה העולם אלא דן הכל באמת והכל בדין. דרש ר' פפוס הן האדם היה כאחד ממנו (בראשית ג כב) כאחד ממלאכי השרת אמר ר' עקיבא דיין פפוס אמר ליה פפוס ומה אתה מקיים הן האדם היה כאחד ממנו אלא הקב"ה נותן לפנינו שני דרכים אחד של מות ואחד של חיים וכדר לו דרך המות. דרש ר' פפוס וימירו את כבודם (תהלים קו כ) עומע אני בשור של

1 שני] אט שלמעלה הוא אומר (א שלמעלן נאמר) והמים להם חומה וכאן (ט ח') חמה כתיב (א ג' חסר ר"ו) | אד מי | לישראל אטכב ח' | 2 אכ תורה | אטכב שהן עתידין | מימינם] רק א | 3 טב תפלין | מימינם ומשמאלם] אטכב ח' | שעתידין וכו' לעשות] אטכב ח' | 4 כ אלו תפלין | א תפלה | דרש עד סה"ד מ' ח' | ט ר' פפוס, אכ ש ר' פפיס | ב פרעה וגו' | 5 עליון דב ח' | הב"ה אכ ח' | וגו' אטכב ח' | 6 נקבה] ד ג' שיכולה לסבול טורה הדרך ולרוץ אורת יותר מוכר | עליון דב ח' | הקב"ה א טב ח' | ב על סוסייה שני | 7 כ פפיס | א פפיס לסוסתי לססתי כתיב וכו' | ט פפוס לססתי כתיב וכו' | 8 אמר לו] ד ח' | ט הב"ה | א סססתי | אטכב מצרים | 9 כמעט] אטכב ח' | אטכב להנצל | ט בזכות מימינם ומשמאלם בזכות התורה שהן עתידין לקבל מימינם שני מימינו אש דת למו ומשמאלו זו תפלין | דרש עד סה"ד ט ח' | 10 אכ ר' פפיס | וכ כאחד | וב | ונפשו וכו' | ח' א כל | אכ עולם ואין להשיב על | ל עולם | 11 אכ פפיס אמר לו ומה את (אני) מקיים | 12 כ מי | אכ לו | דן] אכ ח' | 13 אכ ר' פפיס | א ממנו וגו' | 14 כ אמר לו ר"ע | אכ פפיס | פפוס בפ' ב] אכ ח' | א מה | 15 א היה וגו' | אלא וכו' | אכ אמר לו (א ח') א' לו] כאחד ממלאכי השרת אלא שנתן המקום לפניו | ל נתן | אכ דרכים דרך החיים ודרך המות | 16 ר' ל' ח' | אכ ר' פפיס | כבודם] ד ג' בתבנית שור אוכל עשב | בשור] א ח' | אכ שור וכן ככולן | כ בשור | ל ימות השנה ת"ל אוכל עשב אין לך מעלה אמר לו ר"ע |

נושא המאמר לשם הפעולה. ויקרא רבה פ"ד ס"א נפש כי תחטא וכן פ"ה ס"ו אם הכהן המשיח יחטא: 1 שני' והמים. עיין גירסת הילקוט וצריך להיות כאשר הוא במכילתא דרשב"י שלמעלה הוא אומר חומה וכאן הוא אומר חמה: — א' חמה. בפ"ו חמה כתיב חסר וי"ו כלומר חמה נתמלאו עליהם מלאכי השרת לפי שהיה ביניהם עבודה זרה ועפ"ז רצה המויל להגיה במכילתא במקום שאף הים שאף מלאכי השרת או שאף הם וליחא וכבפנים כן הוא גם במכילתא דרשב"י וש"ס ועיין אגרת בראשית פ"ו דף כו ורבה פ"כא ס"ו ורבינו בחיי כתב שדרשו רבותינו חמה כתיב חומה לישראל וחמה למצרים: 2 בזכות וכו'. לשון השתש"ר פ"א פסוק ט ס"ד: בזכות התורה שעתידין לקבל מימינו של הקב"ה שני: 3 תפלה. ר"ל תפלין וצ"ל גם לקמן תפלה או גם כאן תפלין ובשהש"ר שם מביא שתי לשונות לשון אחת בזכות התורה ומשמאלם זו מזוזה ד"א מימינם זו ק"ש ומשמאלם זו תפלה. אבל נראה דזה מדרש מאוחר דאין גרמא מזוזה בשמאל ועוד ק"ש איך יש לה רמז בכתוב: 4 דרש וכו'. שיר השירים רבה פ"א פסוק ט ס"ד ושם שיטתן הפוכה, ש"מ ר' פ"כג ס"יד, ש"ט דף קצ. ועיין עוד שו"ת ממו"ר יח דף עב, אור"י נ"א פ"ב, פד"ר א"ב, פ"ב, ילקוט שמואל ר' קס וחבקוק תקטח, ועיין Brüll: Jahr- bcher für Geschichte I, S. 150 ואין וכו'. דלשון זה שמע ואין לו שותף הא לאו הכי יש ויש להשיב על דבריו ועי"כ השתק ר"ע לפפוס ומפרש דה"ק שאין להשיב והואיל והכל באמת ובתחומא שמות ס"ה ותחומא ב' ס"ב ובפ' וירא ס"כא וילקוט איוב תתקן מבואר הדבר יותר דשם יארת בזה"ל לפי שהוא יחיד דלפפוס חתיב אוכל עשב בידו כל מה שרוצה לעשות עושה. ועיין מכילתא דרשב"י וש"ש"ר פ"א פסוק ט וש"מ"ר פ"ד ס"ג ועוד ספרי במדבר דף קפ: 13 כאחד ממלאכי וכו'. וכן הוא במכילתא דרשב"י ובפ"ר פ"כא ס"ה וילקוט שם ר' לה, אבל בששה"ר שם בשינוי: 15 שני וכו'. פירש כאחד ממנו כאחד מהם שבתר לו אחד מן השני דרכים, וצ"ע: 16 שומע וכו'. וכן הוא מ מכילתא דרשב"י וששה"ר שם, ואינו מובן אמאי דהריקו ר"ע לפפוס ואין הולק ביניהם רק דלפפוס חתיב אוכל עשב שלא נטעה לומר דהכוונה על שור של מרכבה. ולר"ע נאליו מובן דהכוונה על שור של מטה ולא נכתב אלא להגדיל התועבה לפי ששור אוכל עשב משתקן ביותר ולפ"ז נראה לגרוס כגירסת כ"מ ואוקספורד דלא גרסו בדברי ר"ע בתבנית וכו' של מטה.

מעלה ת"ל אוכל עשב אמר לו ר' עקיבא דייך פפוס אמר לו מה אתה מקיים וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב בשור של מטה יכול בשור של ימות השנה ת"ל איכל עשב אין לך מנוול ומשוקץ יותר מן השור בשעה שהוא אוכל עשב.

ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים, כצפור שהיא נתונה ביד אדם

- 5 שאם יכבוש ידו מעט מיד הוא חונקה שני נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים הפח נשבר ואנחנו נמלטנו ואומר עורנו בשם ה' עושה שמים וארץ ברוך ה' שלא נתנו טרף וגו' (שם קכה ו-ח) וכאדם שהוא שומט את העובר ממעי הפרה שני או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי שאין ת"ל גוי מקרב גוי אלא כאדם שהוא שומט את העובר ממעי הפרה ואומר ואתכם לקח ה' ויוצא אתכם מכור הברול וגו' (דברים ד כו).

- 10 וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים, מפני ארבעה דברים ראו ישראל את המצרים מתים כדי שלא יהו ישראל אומרים כשם שעלינו מן הים מצד זה כך המצרים עלו מן הים מצד אחר וכדי שלא יהו אומרים המצריים כשם שאבדנו בים כך אבדו ישראל בים וכדי שיקחו ישראל את הכזה שהיו המצרים טעונים כסף וזהב יאבנים טובות ומרגליות וכדי שיהיו ישראל נותנים עיניהם בהם ומכירים אותם ומוכיחין בהם שני אויביהם ואערכה לעיניך (תהלים נ כא) ואומר ותרא אויבתי ותכסה בושה (מיכה ז י). מת על שפת הים וכי מתים היו אלא מתים כענין שנאמר ויהי בצאת נפשה כי מתה (בראשית לה יח) וכי מתה היתה אלא מתה ולא מתה.
- וירא ישראל את הים הגדולה, מיתות חמורות מיתות משונות זו מזו לפי

1 מעלה וכו' עשב | א ח' | אכ פפוס | אכ ומה | א אני מקיים | 2 | א כבודם וגו' | בתבנית וכו' מטה | אכ ח' | יכול | אכ שומע אני | 3 | יותר מן השור | כ ח' | יותר | א ח' | 4 | א ח' וגו' | 1 | ההיא | את וכו' מצרים | רק ט | וא שהוא | א נתון | אכמ בידי | 5 | מיד | ד ח' | מ היא נחנק | נפשו וכו' יוקשים | ד ח' | נפשו | כ ח' | ט נפשי | מ נמלטה וכשאדם שהוא וכו' | אכ נמלטה וגו' עורנו | ט יוקשים וגו' ברוך | 6 | אכ ח' וגו' ברוך ה' אשר לא | ח' וגו' ברוך | אט טרף לשניהם, כ טרף לשם וגו' | 7 | והאדם | הפרה | ק אמן | טב אהים | ב ג' וגו' | שאין ת"ל | ב ג' | גוי | מקרב | 8 | מקרב גוי ב' | א ח' | אמת ת"ל מקרב | כאדם | כ ח' | 9 | אכ כ שני ואתכם | ויוצא וכו' | מ ח' | כ וגו' | אד ויוצא | מכור וכו' | ט ח' | וגו' | א ח' | 10 | מות וכו' | כ ח' | על וכו' | ט ח' | א וגו' | וק ארבע | 11 | את | ח' | ק המצריים, אטב למפוש מצרים | טש שלא יאמרו | ישראל | ד ח' | מן הים | אטכמפש ח' | מ כך יעלו ישראל מצד | אטש כך עלו מצריים | 12 | כ מצרים | מן הים | אטכמש ח' | מצד אחר | שטפ מצד זה | טכלמ המצריים | ט מצרים, אכ

מצריים | אומרים | ט שאנו אבודים | שאבדנו | מ ג' ישראל | 13 | ק את ישראל | את וכו' | וק שיהא | המצריים | אטכמש ח' | כ טענים | 14 | אבנים | ט את עיניהם | בהם וכו' | אותם | מ ח' | ומכ | אותן | א ח' | כ בם | אותם | ד ג' מתים | 15 | בהם אטכ אותן | ט ואערוך לגנוד | אורכ לפניך וגו' | איך ח' | ואומר וכו' בושה | מכ ח' | ואומר | ארם ח' | כ אויבתי וגו' | 16 | ד כתיב מת | מ וכו' | הים | א ח' | וכו' וכו' | טפ וירא ישראל את מצרים מת | אט ח' | מתים אין | א אינו, ט ואינו | כתיב | אט אומר | כיון | ט ח' | אלא מת | א ח' | על שפת הים | מתים ולא | היו | כ ג' וירא יש' את מצרים מתים אין כתיב כפפז, וכפפנים הוא גם בש"ט | 17 | ט בצאת | היתה | א ג' והלא כבר נאמר ותקרא שמו בן אוני | אלא | כ והלא | כ ואינה מתה | מתה | ד מ ג' ואומר | ד ח' | ותרא אויבתי ותכסה | ק ג' בושה האומרה אלי איז | ה' אלהיך עיני תראנה בה | ל בך | עתה היתה למרמס כטיס חוצות | 18 | ד"א וירא | היר הגדולה | ד מצרים מת | ז וכו' | בים | כ ח' | לפי וכו' | בים | אט ח' |

אכל בשוחר טוב ק"ו דף רכת הגירסא ר' פייס אומר בשור שלמעלה אמר לו ר"ע דייך פפוס הרי כתיב אוכל עשב ואף על גב שסוף המאמר קטוע שם הגירסא מצד עצמה יותר נכונה מגירסת המכילתא, ועיין רש"י תהלים ותרגום שם: 4 ביד אדם וכו' תיבת מיד מצריים דייק: 6 ברוך וכו', בא"צ ג' אסדר הכתובים ברוך ה' וגו' הפס' וגו' עורינו וגו': 9 הברול וגו', מכילתא דרשב"י ושוחר טוב קיד דף רלו, ילקוט ואתחנן תתכן, ומפרש בשוח"ט דלכך דורש הכתוב בתהלים על הנס של מצרים משום דבאותו הענין הוא אומר לולא ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם ואין אדם אלא מצרים שני ומצרים אדם ולא אצל. ועיין פ"ו וש"ט דף קפו: 10 מפני וכו', מכילתא דרשב"י, פ"ו, ש"ט דף קפו: 11 שעלינו. פסחים קי"ה, ערבין טו', ועיין תוספות שם: 15 לעיניך. עיין בח"ג וגם במכילתא דרשב"י הנוסח לפניך ומת"י נראה קצת דגורס גם כן לפניך: 16 וכו', בא"צ מגיה לא וא"צ, ועיין בח"ג ונוסחת הילקוט היא כנוסחת המכילתא דרשב"י ובכ"מ נתערבו ב נוסחאות: 18 וירא וכו', תקנתה על פי רוב הנוסחאות וכן הוא במכילתא דרשב"י ושלם טוב דף קפו ופסיקתא זוטרתי: — מיתות בא"צ מגיה מכות, וכ"נ. ועיין מכילתא דרשב"י:

שהביא עליהם כמה מיתות ביום. ר' יוסי הגלילי אומר מנין שלקו המצרים במצרים
עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות, במצרים מה היא אומר ויאמרו החרטמים אל
פרעה אצבע וגו' ועל הים מהו אומר וירא ישראל את ה' הגדולה וגו' כמה לקו באצבע
עשר מכות אמור מעתה במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' אליעזר
אימר מנין אתה אומר שכל מכה ומכה שלקו המצרים במצרים היתה של ארבע
מכות וגו'. ר' עקיבא אומר מנין אתה אימר שכל מכה ומכה שלקו המצרים במצרים
היתה של חמש מכות וכו' ועל הים לקו מאתיים וחמשים מכות: ויראו העם את ה'
לשעבר במצרים לא היו יראים ה' אבל כאן ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה
עבדו אם במשה האמינו קל וחומר בה'. בא זה ללמדך שכל מי שמאמין ברועה נאמן
באלו מאמין במאמר מי שאמר והיה העולם. כיוצא בדבר אתה אימר וידבר העם
באלהים ובמשה (במדבר כא ה) אם באלהים דברו קל וחומר במשה אלא זה בא
ללמדך שכל מי שמדבר ברועה נאמן באלו מדבר במי שאמר והיה העולם: ויאמינו
בה' גדולה האמונה שהאמינו ישראל במי שאמר והיה העולם שבשכר שהאמינו ישראל
בה' שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה שנא' ויאמינו בה' ובמשה עבדו ונאמר אז
ישיר משה ובני ישראל. וכן אתה מוצא שלא ירש אברהם אבינו העולם הוה והעולם
הבא אלא בוכות אמנה שהאמין בה' שני והאמין לו צדקה (בראשית טו):
אז ישיר משה ובני ישראל. ר' נחמיה אומר כל המקבל עליו מצוה אחת
באמנה כדאי הוא שתשרה עליו רוח הקדש שכן מצינו באבותינו שבשכר אמנה
שהאמינו אבותינו בה' וכו' ושרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה שנא' ויאמינו בה'
ובמשה עבדו ונאמר אז ישיר משה ובני ישראל. וכן את מוצא שלא ירש אברהם
אבינו העולם הוה והעולם הבא אלא בוכות אמנה שהאמין בה' שני והאמין בה' ויחשבה
לו צדקה. וכן את מוצא שלא נאלו ישראל ממצרים אלא בשכר האמנה שני' ויאמן

3 חמשים וכו'. שמות רבה פ"ה ס"ד ופ"כג ס"ט, שוחר טוב
מזמור עז: 8 לשעבר. פסיקתא זוטרתא ושכל טוב שם:
10 וידבר וכו'. במדבר רבה פ"ט ס"בא: 15 וכן וכו'. עיין
בח"ג ומן גירסת כ"מ מוכח בדפוס נתיקמו ב נוסחאות זו
אצל זו ויש למחוק מן וכן עד ישראל (ש"י), וכו' במכיל'
דרשב"י. או מן שורה זו עד צדקה שורה כב. כאשר הוא
בכ"מ: 17 ר' נחמיה וכו'. עיין אור"ז הלכות פסחים סימן
רלד ושם הגיר' כל המקיים מצוה וכו': 22 צדקה. הנוסף
בדפוס כאן מפריע ההמשך וליטא בכל הספרים ובאיפת צדק
מגיה וכן במקום שכן:

1 אטמ מנין אתה אומר שלקו | ט המצריים | כ מנין
אומר כו' ר' אליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה כו' רע"א
כו' וייראו | 2 אט מכות וכו' ר' אליעזר אומר מנין שכל
וכו' | מ מכות וגו' ר' אליעזר | 5 אטמ ומכה שהביא הקב"ה
(ט הב"ה) על המצריים | מ המצריים וכו' רע"א מנין שכל
מכה ומכה וגו' וייראו וכו' | 6 א מכות שנא' ישלח בם
רע"א | אתה אומר | אט ח' | א ומכה שהביא הקב"ה על
המצ' במצרי' היתה של חמש | ט ומכה היתה | 7 וכו' | וכן
ח' | ועל וכו' מכות | אט ח' | 8 במצ' | אט ח' | אבמ

את ה' | העם | מ ח' | כ בה' וגו' | 9 ט ק"ו בה' ומה ח"ל במשה | בא זה ט ח', אט אלא | בא זה ללמדך | מ ח' | אטכב
שכל האמין ברועה ישראל כאלו | 10 אטכבמש מאמין במי שאמר | כיוצא וכו' בה' ש' יג | מ ח' | אט כיוצא בו | 11 אלא
זה בא | אטכב ח', ש אלא | 12 אטכבש שכל המדבר ברועה ישראל (פ ח') כאלו | ויאמינו בה' | רק ט | 13 גדולה וכו'
העולם | ט ח' | אכמ והמנהיג ירש ה' פסח: האמנה לפני מי שאמר והיה העולם (מ הקב"ה) שבשכר (א שבשכיל) אמנה
(א מנהיג האמנה) שהאמינו שרת (מ שרתה) | ט בשכר שהאמינו שרת עליהם | 14 ויאמרו | שני' וכו' ונאמין | ט ח' | כ בה'
וגו' אז ישיר משה וכן את | ונאמר | אט וילקוט יהושע תקיט: ח', המנהיג: מיד | 15 ובני ישראל | כ ח', א ג' וגו' | וכן וכו'
ישראל ש'ין | אטמ ומנהיג שם: ח' | 16 כ בשכר אמנה | ל האמנה | בה' בפ"א | כ ח' | ויחשבה וכו' | כ ח' | 17 אז וכו' צדקה
ש' כב | כ ח' | אטמ מנין (אט נ' אתה אומר) שכל המקבל | עליו מנהיג: ח' | א היא | א שכינה | שכן וכו' ישראל ש' | כ
מנהיג: ח' | אטמ | ד ח' | 18 אט שהאמינו שרת עליהם | ט שהאמינו וכו' אתה מוצא | 19 א בה' אז ישיר וגו' | מ ויאמינו וכו'
ישראל וכן אתה מוצא | 21 אבינו | מ ח' | א את העולם | א ומנהיג: בשכר | מ בשכר האמנה | שהאמין בה' | מ ח' | מנהיג:
בו | בה' | אט ח' | ויחשבה וכו' | אטמ ומנהיג: ח' | 22 צדקה | ד נ' שכן מצינו במשה ובדוד ובדבורה שאמרו שירה ושרת

- הנם (שמות ד לא) וכה"א אמונים נוצר ה' (תהלים לא כד) מזכירין אמונת אבות וא' ואהרן וחור תמכו בידיו וגו' ואומר זה השער לה' צדיקים יבאו בו (שם קיח כ) בבעלי אמה מהו אומר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים (ישעיה כו ב) השער הזה כל בעלי אמה נכנסין בו וכה"א טוב להודות לה' ולומר לשמך עליון להניד בבקר חסדך ואמונתך בלילות עלי עשור ועלי נכל עלי הניון בכנור כי שמחתני ה' בפעליך ⁵ במעשה ידיך ארנן (שם צב ב-ו) מי גרם לנו לבא לידי שמחה זו שכר אמה שהאמינו אבותינו בעולם הזה שכלו לילה <לפיכך זכינו לעולם הבא שכולו בקר> לכך נאמר להניד בבקר חסדך ואמונתך בלילות. וכן יהושפט אומר לעם האמינו בה' אלהיכם ותאמנו האמינו בנביאי והצלחנו (דה"ב כ ב) וכתוב ענין הלא לאמונה (ירמיה ה ב) וכתוב וצדיק באמונתו יחיה (חבקוק ב ד) וכתוב חדשים לבקרים רבה אמונתך (איכה ג כג). וכן אתה מוצא שאין הנליות מתכנסות אלא בשכר אמה שני אתי מלבנון בלה אתי מלבנון תביא תשורי מראש וגו' (שה"ש ד ח) וכתוב וארשתוך לי לעולם וארשתוך לי באמונה (הושע ב כא). הא גדולה אמה לפני הקב"ה שבשכר אמונה שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה שני ויאמינו בה' ובמשה עבדו או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' וכן הוא אומר ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו (תהלים קי ב) ¹⁵

ח ס ל ת מ ס ב ח ת א ל א ל ה א ת י ש ב ח ת א

עליהם רוח הקדש | וכן וכו' העם | מ ח' | ט וכן ילק' הושע
נגאלו אבותינו ממצרים | ט בזכות אמה שהאמינו שני | א
כ אלא בשביל (א בשכר) אמה שהאמינו שני | 1 א העם
וגו' | ואומר | כ ח' | מ וכה"א נוצר אמונים מזכיר | א ב' ה'
וגו' | ד' | בילקוט מוסיף כאן מאמר שנמצא לפנינו במכ"ר

1 מזכירין. במ"ע מגיה וכן משה מזכיר אמונת אבות שני
ואהרן וכן מפרש בבה"מ ועיין גיר' הילקוט הושע ומסכתא
דעמלק פ"א: 15 רהלתו. תנהומא ס"י ותנהומא ב ס"א,
שזת רבה פ"ב ס"ב וס"ה, שיר השירים רבה פ"ד פסוק ח.

דרשב"י והיה ראוי להיות לעיל צד קיג שורה טו אחר בושה ובתחלתו חסרון קצת. ויש להשלים על פי המכילתא דרשב"י
וכצ"ל [ועליהם הוא אומר (תהלים יח לד) ועל במותי יעמידני אלו המצרים שהיו במותיהן של ישראל בשעה ששקען הקב"ה
בם רמז לו הקב"ה לים והשליכן ליבשה והיו ישראל רואין אותן מישלכים מתים ביבשה] שני וירא ישראל את מצרים מת
מן היו עושין היו כל אחד ואחד מישראל נוטל את כלבו והולך ונותן את רגלו על צוארו של מצרי והיה אומר לכלבו אכול
מה היה הזה שנשתעבדה בי אכול מן הרועים (צ"ל המערים) הללו שלא חסו עלי תדע לך שכן הוא כתב למען תמחץ רגלך
בדם לשון כלבך מאויבים מנהו אמר ישראל עשית לנו כל הגסים האלו אף אנו לא נהיה כפויי טובה ומה יש לנו לומר שירות
ותשבחות אז ישיר משה מזכירין אמונת וכו' | מזכירין וכו' | ילק' הושע: וכה"א ואהרן וחור תמכו בידיו והיה ידיו אמונה מזכירין
זכות אבות | מזכירין | טל, ש"ג מזכיר | אמונת | מ ח' | ד אמונות | אבות | כ' | אומר | ואר' | ט ח' | 2 אט אהרן | ואהרן וכו' | אומר
ש' | ג | מ ח' | אכ תמכו וגו' | יק ביד | וגו' | ד ח' | ואומר | רק ט הושע | כ' | לה' | וגו' | א | צדיקים | וגו' | 3 ט אמונה | מ
ואומר פתחו | פתחו שערים | ד ח' | ט פתחו לי שערים ויבא | כ' | שערים | וגו' | שומר אמונים | מ ח' | ד שער זה | 4 אב
אמה | וכה"א | ד ח' | ט לה' | וגו' | אכ מ' לה' | וגו' | כ' | ח' | להניד | 5 עלי וכו' בכנור | מ ח' | כ' | עשור | וגו' | כי | א נבל | וגו' | כי |
קכנור אכ ח' | וגו' | מ ח' | מ' | במפעליך | וגו' | 6 לנו | ד ח' | ט להם | וכו' | שכן | מ ח' | אטכ | זו אלא בשכר | מ' | שהאמינו בה' | שני
ואמונתך בלילות העולם הזה | 7 ט אבותיהם | אטכ | מ' | לכן | אטל | וילק' הושע, ש"ג שכן | לכן
וכו' בלילות | מ ח' | לכן וכו' בבקר | כ ח' | 8 ואמונתך בלילות | אט ח' | טכמ | יהושפט אומר לעם האמינו וכו', ד יהושפט
וישכימו בבקר ויצאו אל מדבר תקוע ובצאתם עמד יהושפט ויאמר שמעוני יהודה וישיב ירושלם האמינו וכו' | 9 ט האמנו | א
ט ותצלחנו | מ ואומר הלא ענין | וכתוב | אט ח' | וכתוב | אטכ | ג' ח' | אכ לאמונה | וגו' | 10 וכתוב | רק כ' | ט צדיק | וכתוב |
אטכ ח' | אכ לבקרים | וגו' | ט רבה | וגו' | 11 אכ עתידות מתכנסות | ט מתאנסות | מ אמונה | אכ אמה שהאמינו שני | אט
כלה | וגו' | 12 כלמ מראש אמה | וגו' | למ ח' | וכת' | ארז ח' | מ ואומר | לי וכו' לעולם | מ ח' | לין | כ' | וכן בסמוך |
לעולם | א' | וגו' | וארשתוך בפ"ב | ט ח' | 13 א באמונה | וגו' | הא | מ ח' | אטכ האמנה (ט האמונה, מ אמונה) לפני מי
שאמר והיה העולם | אטכמ אמה שהאמינו שרתה (א שרת) | 14 שני | ד ח' | כ' | בה' | כ' | ג' | וגו' | או ישיר | כ' | ג' | וגו' | וכה"א |
ובני וכו' לה' | ט ח' | א' | יש' | וגו' | 15 לה' | ד' | ג' | ויאמינו בה' ובמשה עבדו | טכ בדבריו | כ' בתהלתו | 16 אכ חסלת מסכתא
דויהי בשלח פרעה ואית בה פרשיות (א פרשייתא) ז, וסימניהן והוה ומליל ורדף ואמר חוטרא אייתי (א אייתא) בידך ואית
בה הלכתא (א הל' קצב שירתא פרשה קדמא (א קדמיתא) (ב ג' הל' לו).